

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Lenka Drašarová

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POUŽÍVÁNÍ SUBJUNTIVU/INDIKATIVU PO OPERÁTORECH
PRAVDĚPODOBNOSTNÍ MODALITY V JIHOAMERICKÉ
ŠPANĚLŠTINĚ (OBLAST CENTRÁLNÍ, MEXICKÁ A KARIBSKÁ)

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

Autor práce: Lenka Drašarová

Studijní obor: Románská filologie – specializace italský a španělský jazyk

Ročník: 3.

2011

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice dne 20. května 2011

.....
Lenka Drašarová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D., za její konzultace, odborné vedení a cenné rady, které mi poskytla v průběhu jejího vypracovávání.

ANOTACE

Bakalářská práce na základě statistické analýzy ověřuje užívání subjuntivu/indikativu po operátoru *quizás* se všemi možnými variantami, a to z hlediska diatopického v jihoamerické španělštině, se zaměřením na oblast centrální (Kostarika, Nikaragua) a karibskou (Kuba, Portoriko, Panama a Dominikánská republika). Po teoretickém úvodu pojednávajícím o tomto gramatickém fenoménu následuje statistický výzkum realizovaný pomocí korpusu CREA Španělské královské akademie.

ANNOTATION

The purpose of this bachelor thesis is to verify the use of subjunctive/indicative after operator *quizás* in all of its possible variations, and also taking into account regional usage differences in Latin American Spanish, focusing on the Central area (Costa Rica, Nicaragua) and the Caribbean area (Cuba, Puerto Rico, Panama and Dominican Republic). The introduction deals with the theoretical aspect of this grammar phenomenon and the rest of the thesis concentrates on statistical research which has been developed with the help of the Royal Spanish Academy's corpus CREA.

OBSAH

1. ÚVOD	8
2. TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1. Slovesné časy a způsoby ve španělštině	10
2.1.1. Indikativ	11
2.1.2. Subjuntiv	15
2.2. Adverbia a jejich klasifikace	19
2.3. Termíny: operátor a konektor	20
2.4. Dělení operátorů se zaměřením na operátory pravděpodobnostní modality.....	22
2.4.1. Operátory pravděpodobnostní modality	22
2.4.2. Operátory možnosti a pochybnosti	22
2.5. Funkce operátoru <i>quizás</i>	24
2.6. Doména operátoru	25
2.7. Užití indikativu nebo subjuntivu po operátorech pravděpodob. modality.....	25
2.8. Modalita	26
2.9. Korpus	30
3. VÝZKUMNÁ ČÁST	34
3.1. Postup při vypracovávání výzkumu	35
3.2. Realizace výzkumu	38
3.2.1. OBLAST CENTRÁLNÍ	38
3.2.1.1. Kostarika	38
3.2.1.2. Nikaragua	41
3.2.2. OBLAST KARIBSKÁ	44
3.2.2.1. Kuba	44
3.2.2.2. Portoriko	47
3.2.2.3. Panama	51
3.2.2.4. Dominikánská republika	54
3.3. Porovnání výsledků	58
4. ZÁVĚR.....	62
Cizojazyčné resumé.....	64
Seznam použitých zkratk.....	68
Seznam použité literatury a internetových zdrojů.....	69
Přílohy.....	71

1. ÚVOD

Za předmět mé bakalářské práce jsem si vybrala téma ze španělské gramatiky s názvem Používání subjuntivu/indikativu po operátorech pravděpodobnostní modalit v jihoamerické španělštině (oblast centrální, mexická a karibská). Hlavním důvodem je můj zájem o mexickou španělštinu, neboť jsem v Mexiku před lety dlouhodobě pobývala a španělský jazyk jsem se naučila právě tam.

V současné španělštině existuje hypotéza o používání indikativu nebo subjuntivu po operátorech pravděpodobnostní modalit, avšak nejedná se pouze o tyto dva slovesné způsoby. Při výzkumu jsem zjistila, že i kondicionál je často užíván po pravděpodobnostních operátorech, proto jsem se v průběhu bádání zaměřila i na tento neobvyklý jev.

Cílem práce je tedy zjistit pomocí korpusu CREA Španělské královské akademie frekvenci použití indikativu nebo subjuntivu s operátorem *quizás* ve všech čtyřech variantách (*Quizás, quizás, Quizá, quizá*) se zaměřením na oblast centrální (Kostarika, Nikaragua) a karibskou (Kuba, Portoriko, Panama a Dominikánská republika). Z důvodu velké četnosti výskytů a vzorků textů jsem mexickou oblast (Mexiko, jihozápad USA, Guatemala, Honduras, Salvador) z výzkumu nakonec vyřadila. Původně jsem měla zadané i další operátory jako *tal vez, posiblemente, probablemente*, avšak ze stejného důvodu jsem musela práci přizpůsobit pouze jednomu konkrétnímu – *quizás* – neboť se v průběhu bádání ukázalo značné množství variant.

Práce je strukturovaná do čtyř základních kapitol (úvod, teoretická část, výzkumná část, závěr), do dvanácti podkapitol a dalších částí. Úplný číselný obsah lze zhlédnout na straně 7.

V úvodu seznamuji s tématem bakalářské práce, hlavní hypotézou, cílem, použitými zdroji literatury, postupem při vypracovávání a obecnou strukturou. Dalším hlavním dělením je rozdělení na teoretickou a výzkumnou část.

Teoretická část se zabývá gramatikou po obecné stránce. Seznamuje se slovesnými způsoby – indikativem a subjuntivem, kde jsou představovány formy jednotlivých slovesných časů a jejich příklady. V další podkapitole je uveden výčet adverbíí a jejich klasifikace se zařazením operátorů pravděpodobnostní modalit. Nedílnou součástí je podkapitola věnující se termínům *operátor* a *konektor*, kde se vysvětluje rozdíl těchto dvou zdánlivě shodných pojmů. Následující podkapitola udává

výčet operátorů se zaměřením na operátory pravděpodobnostní modality, možnosti a pochybnosti. Dále také uvádím funkci operátoru *quizás*, který je zásadou pro korektní vypracování výzkumu. Setkáváme se s případnou doménou operátoru, jaký to má vliv ve výpovědi aj. Následuje kratší podkapitola o tom, co nás z hlediska tématu zajímá nejvíc, a to užití indikativu nebo subjuntivu po operátorech pravděpodobnostní modality. Zde je jasně řečeno, že po operátoru pravděpodobnostní modality lze použít oba dva slovesné způsoby, neboť nemění výpověď ze sémantického hlediska, pouze jí dodávají pochybnostní konotaci. Předposlední podkapitola vysvětluje problematiku modality a její dělení. Závěr v teoretické části tvoří úvod k seznámení se s korpusem a s jeho principy.

Zpracování teoretické části jsem začala nejprve postupným shromažďováním literatury, odborných článků a hledáním věrohodných internetových zdrojů. Jako podklad mi převážně sloužily španělské gramatiky od různých autorů. Výjimku tvoří publikace psané česky: *Moderní gramatika španělštiny* a *Fiesta*. Dále jsem čerpala řadu informací z odborných článků získaných z portálu *Dialnet*. Z internetu jsem použila pouhé minimum údajů, avšak využívala jsem ho z velké části k realizaci výzkumu. Kompletní seznam použité literatury a internetových zdrojů je k dispozici v této práci na straně 69 a 70.

Výzkumná část je zaměřena – jak již bylo řečeno – na operátor *quizás*. Před samotným bádáním objasňuji postup při vypracovávání výzkumu za použití naskenovaných stránek CREA z RAE. Výzkum je rozdělen na oblast centrální a karibskou. V každé z nich je dopodrobna uveden stát s číselnými výsledky a s grafy, které slouží k snadnější představě frekvence užití indikativu, subjuntivu či kondicionálu. Poslední podkapitolou výzkumné části je shrnutí a porovnání zjištěných dat v jednotlivých oblastech a v obou zároveň. Výklad je zde taktéž doplněn grafy.

Do závěru jsem shrnula nejdůležitější studovanou problematiku, poznatky a výsledky, ke kterým jsem během vypracovávání této práce došla.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Slovesné časy a způsoby ve španělštině

V této kapitole uvedu výčet, tvary a užití slovesných časů v indikativu nebo subjuntivu.¹ Rozkazovací způsob tímto do práce nezahrnuji, i když je počítán do třetice slovesných způsobů. Slovesnými způsoby ve španělštině jsou:

1. Indikativ (*indicativo*) – oznamovací způsob
2. Subjuntiv (*subjuntivo*) – spojovací způsob
3. Imperativ (*imperativo*) – rozkazovací způsob

Díky slovesným způsobům je možné vyjádřit určitou skutečnost, záměr či náš subjektivní postoj k výpovědi. O indikativu hovoříme ve spojení s reálnými skutečnostmi, které lze pozitivně sdělit nebo negovat jak v minulosti, tak v budoucnosti. Na druhou stranu se subjuntiv aplikuje, pokud nějaká realita pro nás není skutečná a je pouze určitou možností, pochybností, přáním či domněnkou. Použití jednoho z těchto způsobů je v jistých situacích dané (1). V příkladu (1a) sloveso řídící věty *creer* patří do skupiny sloves, která vyjadřují určitý pohled na věc (tzv. modalita epistémická – viz kapitola 2.8.) – jsou to slovesa vyjadřující názor (*verbos de opinión*). Do této kategorie můžeme dále zařadit slovesa jako *considerar*, *sentir*, *pensar* a *opinar*. Pro slovesa tohoto typu je charakteristické, že pokud se jedná o kladnou oznamovací větu, po předložce *que* následuje indikativ. Zatímco v případě, kdy je věta záporná, takováto struktura vyžaduje použití jakéhokoli tvaru subjuntivu (1b), tedy takového, který je řízený slovesem hlavní věty. Užití těchto způsobů je dané rovněž v případech, kdy se ve větách objevují slovesa vyjadřující přání, žádost, pochybnost (deontická modalita – viz kapitola 2.8.) – tato slovesa vyžadují tvar subjuntivu. Dále se lze setkat s případy, kde se ve větě aplikuje předložka *para que*² či člen neurčitý *un/una* (2a a 2b) s užitím subjuntivu, avšak věta (2b) je možná i s indikativem (2c); nicméně v těchto strukturách dochází k částečné změně významu. Pokud se ve větě objeví neurčitý člen s tvarem subjuntivu, znamená to,

¹ Podkladem pro výklad v této kapitole byly publikace: GÓMEZ TORREGO, Leonardo, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998, s. 133 – 143; s. 147 – 155; VALERIO BÁEZ, San José; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana, *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 99 – 105; 108 – 122.

² V překladu má *para que* význam českého *aby*. V takových případech je třeba aplikovat subjuntiv.

že mluvčí o dané výpovědi z určitého pohledu pochybuje a není si jí jistý. Této situace si lze povšimnout na příkladu (2b), jehož věta by v doslovném překladu znamenala: *Hledám dívku, která by byla inteligentní*. Jinými slovy: *Hledám inteligentní dívku*, ale nevíme, jestli nějaká taková existuje. Kdežto v následujícím příkladu (2c) je výpověď mluvčího díky použití indikativu jednoznačná. Obecně se ví, že někde nějaká inteligentní dívka je a pouze se hledá.

- (1) a. *Creo que he ganado.*
b. *No creo que haya ganado.*
- (2) a. *Para que lo sepas.*
b. *Busco una chica que sea inteligente.*
c. *Busco una chica que es inteligente.*

2.1.1. Indikativ

Slovesné časy oznamovacího způsobu slouží k zařazení děje na časovou osu. V porovnání s češtinou se ve španělštině setkáváme s mnohem větším počtem takovýchto složených časů, kterými jsou:³

- Přítomný čas (Presente de indicativo): *hablo*
- Složený čas minulý (Pretérito perfecto/antepresente): *he hablado*
- Jednoduchý minulý čas (Pretérito indefinido/pretérito perfecto simple): *hablé, comí*
- Imperfektum (Pretérito imperfecto/copretérito): *hablaba, comía*
- Předminulý čas (Pretérito pluscuamperfecto/antecopretérito): *había hablado*
- Závislý minulý čas (Pretérito anterior): *hube hablado*
- Jednoduchý budoucí čas (Futuro simple/imperfecto): *hablaré*
- Složený budoucí čas (Futuro compuesto/antefuturo/perfecto): *habré hablado*

Španělské gramatiky (například *Gramática didáctica del español* od Gómeze Torrega) do oznamovacího způsobu dále zařazují:

- Podmiňovací způsob jednoduchý (Condicional simple/potencial simple):
hablaría

³ Českou terminologii jsem čerpala z Báeze, Dubského & Králové 1999, op. cit., s. 99 – 105; 108 – 119; španělská terminologie je podle Gómeze Torrega 1998, op. cit., s. 147.

- Podmiňovací způsob složený (Condicional compuesto/potencial compuesto):
habría hablado

Každý z těchto slovesných časů se používá v určitých situacích. Je zřejmé, že přítomný čas (***Presente de indicativo***) budeme používat v případech, kdy se jedná o děje probíhající v momentu, ve kterém se mluvčí nachází; děje obvyklé (3), obecně platné a bezprostředně přítomné (4) nebo tzv. historický prézens (5) či prézens gnómický (***Presente gnómico***) aplikovaný k vyslovení všeobecných pravd a výroků (6). Dále jej používáme k označení blízké budoucnosti (***Presente por futuro***) v příkladu (7). Jednou z posledních variant použití přítomného času indikativu je případ, kdy se tento slovesný čas aplikuje s významem rozkazovacího způsobu za použití intonace vyjadřující zvolání (8).⁴ V neposlední řadě se ***Presente de indicativo*** objevuje ve vedlejších větách podmínkových reálných po spojce *si* (9).⁵

- (3) *Todos los días voy al colegio.*
- (4) *Ahora mismo subo.*
- (5) *En 1492 Colón descubre América.*
- (6) *Dos y dos son cuatro.*
- (7) *El próximo año voy a Madrid a estudiar.*
- (8) *¡Ahora mismo te vas de aquí! → Vete de aquí.*
- (9) *Si tengo dinero, te compraré una camiseta nueva.*

Minulé časy použijeme při popisu situací, které se udály v minulosti. Každý z nich má svá pravidla a používá se za určitých okolností. Ne vždy se tato pravidla dají dodržet. Jazyk lze považovat za systém do určité míry, protože v některých situacích může být přístupný více alternativám.

Preterito imperfecto de indicativo se užívá s ději uskutečněnými v průběhu minulosti (*valor reiterativo*), avšak jejich konkrétní ukončení je pro nás nepotřebné. Dále se tento slovesný čas aplikuje ve větách s opakovaným dějem v minulosti za pomoci dalších elementů jako *siempre, a veces, todos los días*, atd. Příkladem může být

⁴ GÓMEZ TORREGO, Leonardo, op. cit., s. 148. Příklady použité ve výkladu výše a na následující stránce jsou převzaty z citovaného díla.

⁵ VALERIO BÁEZ, San José; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana, op. cit., s. 100.

věta (10). Následně se používá pro vyjádření úsilí (*valor de conato*) ve větě (11); v podmínkových větách (*oraciones condicionales*) (12); ve zdvořilostním významu (*valor de cortesía*) v příkladu (13); v řeči dětí (*el lenguaje infantil*), ve které hraje velkou roli fantazie (*valor de fantasía*), a to v uvedeném příkladu (14). Velmi časté je použití imperfektu na závěr vyprávění (*valor de cierre*) (15); a v takových situacích, kdy se sdělení řeklo v minulosti, ale má význam do budoucnosti (*futuro en el pasado*) (16).⁶

- (10) *Yo siempre iba a la casa de mis abuelos.*
- (11) *Ya me levantaba cuando oí la explosión. → Ya me disponía a levantarme [...]*
- (12) *Si me tocara la lotería, me compraba una casa → ... compraría [...]*
- (13) *Quería pedirle un favor. → Quiero pedirle un favor.*
- (14) *Yo era un príncipe y tú un dragón, ¿de acuerdo?*
- (15) *A los cuatro días el barco llegaba a puerto. → ...llegó [...]*
- (16) *¿No era el partido mañana? → ¿No dijiste que el partido era mañana?*

Slovesný čas ***Preterito indefinido*** se užívá zejména v dějích, které jsou časově ohraničené (datum, příslovce typu *ayer, anoche, el año pasado, hace un mes* aj.) a tím se považují za ukončené. Použití lze ukázat na větě v příkladu (17). S touto formou se také setkáme ve vyprávění (18).⁷

- (17) *Nací el 3 de enero de 1972.*
- (18) *Ayer me levanté a las ocho, desayuné, salí a la calle y cogí un taxi [...]*

Preterita perfecta se užívá tehdy, kdy se jedná o děje minulé, avšak takové, které mají vztah k přítomnosti. Často se objevuje ve spojení s *esta mañana, este año, hasta ahora, todavía no, hace rato* atd. Je důležité si uvědomit, že rozdíl mezi užitím *Preterita perfecta* či *indefinida* může být čistě psychologický. Toto rozlišení je možné poukázat na příkladu (19). V případě věty (19a) jde o to, že smrt otce na mluvčího zapůsobila natolik, že trvá až dosud a nemůže se s touto skutečností vyrovnat. Zatímco v druhém příkladu věty (19b) je tato událost považovaná za ukončenou, bez dalších následků do budoucnosti. Tato forma slovesného času je užívána i pro vyjádření blízké budoucnosti

⁶ GÓMEZ TORREGO, Leonardo, op. cit., s. 148 – 149.

⁷ Ibidem, s. 150.

(20). Rozdíl použití *perfekta* či *indefinida* se geograficky liší. Například v Galicii, Asturias, na Kanárských ostrovech a především v Latinské Americe je užití formy *perfekta* velmi řídké – neaplikuje se v takovém velkém počtu souvětí a vět jako v jiných částech Pyrenejského poloostrova.⁸

(19) a. *Hace tres años que ha muerto mi padre.*

b. *Hace tres años murió mi padre.*

(20) *Es un minuto he acabado.*

Užití ***Pretérita pluscuamperfecta*** vyžaduje přítomnost dalšího děje, aby mohl určit jeho předčasnost (21).⁹ Nebo je možné jej aplikovat i samostatně s tím, že význam věty je pro mluvčího záležitostí již dávno ukončenou, která proběhla před dlouhou dobou (22).¹⁰

(21) *Cuando tú llegaste, yo ya había salido.*

(22) *¿No me habías dicho que nunca habías estado en un restaurante mexicano?*

Jako poslední z minulých časů oznamovacího způsobu je uveden v gramatice od Gómeze Torrege ***Pretérito anterior***. Jde o slovesný čas, který se v současném jazyce vyskytuje zřídka, neboť jeho tvary jsou výrazně knižní a archaické povahy. Užívá se se spojkami typu *en cuanto, no bien, después que, cuando, luego que, tan pronto como a así que*. Funkci tohoto času zastupují buď *Pretérito indefinido* nebo *Pretérito pluscuamperfecto*.¹¹

Jako poslední do této skupiny indikativů zařazujeme budoucí časy, které, jak je patrné z názvu, aplikujeme v případech označujících časovou budoucnost. ***Futuro imperfecto***, známější spíše pod názvem *Futuro simple*, označuje jednoduché budoucí děje. Vzor věty je uveden v příkladu (23). Tento slovesný čas má i další použití, a to především s pravděpodobnostním významem (*valor de probabilidad*), kdy užitím této formy slovesa vyjádříme hypotézu dějů v přítomnosti (24). Takovýto způsob použití budoucího času je podle mého úsudku velmi užívaný a v řeči značně rozšířený. Někdy

⁸ Ibidem, s. 150 – 151.

⁹ Idem, s. 151.

¹⁰ KRÁLOVÁ, Jana; KRBCOVÁ, Milada; DEKANOVÁ, Alena; CHACÓL GIL, Pablo; *¿Fiesta! 1*, Plzeň 2000, s. 160.

¹¹ Idem; VALERIO BÁEZ, San José; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana, op. cit., s. 104.

má *Futuro imperfecto* význam rozkazovací (*valor imperativo*) (25). Poslední možností užití tohoto tvaru se objevuje ve zvolacích větách se zesilujícím významem dané negativní vlastnosti – urážka, nadávka (26).

(23) *Mañana iré a tu casa.*

(24) *Serán las cinco. → Posiblemente sean las cinco.*

(25) *No matarás.*

(26) *¡Será sinvergüenza...!, ¡Seré tonto...!*

Futuro perfecto označuje děje předčasné před jinou budoucí činností, což lze vyčíst v příkladu (27). Stejně tak jako *Futuro imperfecto* i tato podoba slovesa je častá pro vyjádření hypotézy či pravděpodobnosti. Ovšem v tomto případě se jedná o hypotézy s významem do minulosti (28).¹²

(27) *Cuando tú vengas, yo ya habré limpiado la casa.*

(28) *Si el suelo está mojado, habrá llovido (asi prselo).*

2.1.2. Subjuntiv

Slovesné časy subjuntivu neboli spojovacího způsobu v češtině neodpovídají žádnému gramatickému tvaru. Ve španělštině se setkáváme s šesti slovesnými časy subjuntivu, a to jak v jednoduché formě, tak i ve formě složené:¹³

- Subjuntiv přítomný (Presente de subjuntivo): *hable, coma*
- Subjuntiv perfekta (Pretérito perfecto de subjuntivo): *haya hablado*
- Subjuntiv imperfekta (Pretérito imperfecto de subjuntivo): *hablara/hablase, comiera/comiese*
- Subjuntiv předminulého času (Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo): *hubiera/hubiese hablado*
- Jednoduchý subjuntiv budoucího času (Futuro imperfecto/Futuro simple de subjuntivo): *hablare, comiere*
- Složený subjuntiv budoucího času (Futuro perfecto/Futuro compuesto de subjuntivo): *hubiere hablado*

¹² GÓMEZ TORREGO, Leonardo, op. cit., s. 152.

¹³ Ibidem, s. 147.

Stejně tak jako indikativ, tak i subjuntiv má svá pravidla pro použití. Vyskytuje se jak v samostatných větách, tak v souvětích.¹⁴

1. Tvar **přítomného subjuntivu** se tvoří od kmene první osoby oznamovacího způsobu přítomného času a užíváme jej např. pro vyjádření rozkazu (29), ve větách přací s výrazem *ojalá y que* (30) nebo samostatně (31). Co je v tomto případě důležité – ve spojení s výrazy *tal vez* (32), *acaso*, *quizá(s)* (33), *posiblemente* (34), *probablemente* atd. Po výrazu *acaso* je možné použít i oznamovací způsob (35). Tyto výrazy jsou nazývány operátory pravděpodobnostní modality, a právě ty jsou součástí studie. Dále se často aplikují se spojkou *que*¹⁵ v různých vedlejších větách, a to kdy sloveso řídící věty je v jednom z následujících časů: v čase přítomném, budoucím, ve složeném perfektu (36) anebo v rozkazovacím způsobu. Výrazy vyjadřující možnost, pochybnost, pravděpodobnost a nejistotu jsou také důvodem užití subjuntivu ve vedlejších větách. Lze jmenovat výrazy jako *es lógico que* (37), *lo más probable es que*, *dudo que*, *probablemente*, *no estoy seguro de que* a mnoho dalších jiných. Subjuntiv se dále objevuje u sloves v záporu jako *creer* (38a), *opinar*, *pensar* (38b), *parecer* aj. Další užití tohoto spojovacího způsobu přítomného je ve vedlejších větách podmětných, předmětných, vztažných, časových, účelových, přípustkových, způsobových, účinkových atd.

(29) *No corra riesgo con su salud. (SANITAS)*

(30) *¡Ojalá lo digan a tiempo!*

(31) *¡Viva!*

(32) *Pues, tal vez porque no haya una conferencia preventiva suficiente.*

(33) *Quizá sea ésta la máxima [...]*

(34) *Posiblemente, el nombre de Ourense tenga un origen céltico [...]*

(35) *¿Acaso cree que me monté de cólera?*

(36) *... ha conseguido que su número de visitantes aumente en un 65%.*

(37) *... es lógico que entre ellos encuentre mi material de trabajo.*

¹⁴ VALERIO BÁEZ, San José; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana, op. cit., s. 108 – 118. Příklady uvedené na následující stránce jsou převzaty z citovaného díla.

¹⁵ Spojka *que* je ve významu českého *aby*.

- (38) a. ... *no creo que la juventud sea un valor literario.*
b. *No pienso que tu amigo sea malo.*

2. **Subjuntiv perfekta** se také užívá s výrazy vyjadřující pravděpodobnost nebo možnost, a to s *tal vez, acaso, quizá(s)* (39), *posiblemente, probablemente* apod. Tento slovesný čas se aplikuje pro vyjádření nějaké nejistoty vůči minulým dějům do minulosti a také ve větách přacích (40). Stejně tak jako přítomný subjuntiv je tento užíván ve vedlejších větách podmětných a předmětných. Opět je závislý na výrazech vyjadřujících možnost, pravděpodobnost, nejistotu, postoj aj. (viz příklady 37 a 38). Rovněž se používá ve vedlejších větách časových.

- (39) *Se ha resaltado hasta la náusea su condición de mujer académica, pero quizá no se haya hecho hincapié...*

- (40) *¡Ojalá hayan venido a tiempo!*

3. **Subjuntiv imperfekta** má dva tvary, které jsou (až na pár výjimky) v použití shodné. Tvar na *-ra* se užívá výhradně v podmiňovacím způsobu (41). Aplikace tohoto slovesného času je obdobná jako u předchozích. Jde o souvětí, kde je hlavní věta a řídicí sloveso v minulém čase. Jedná se tedy o věty samostatné a o velký počet vět závislých. Subjuntiv imperfekta se také užívá v přacích větách, kdy má mluvčí pochybnost o tom, že se přání uskuteční (42). Mimo tato užití se setkáváme se subjuntivem imperfekta v souslednosti časů (*concordancia de tiempos*). Ve větě jsou dva různé podměty a sloveso ve větě hlavní je v jednom z minulých časů či podmiňovacím způsobu (43).

- (41) *Si tuviese ocasión, te lo dijera.*

- (42) *¡Ojalá estuvieran aquí!*

- (43) *Me dijo que no se lo comentara/comentase.*

4. Tvarů **subjuntivu předminulého času** užíváme v přacích (44) a podmínkových větách (45) označující nesplnitelná přání pomocí výrazů *ojalá* a *que*. Opět v těch případech, kdy je sloveso hlavní věty v minulém čase nebo podmiňovacím

způsobu. Stejně jako u subjuntivu imperfekta, objevuje se tento typ konstrukcí v souslednosti časů (46).

(44) a. *¡Ojalá hubiera venido a la fiesta!*

b. *¡Que nos lo hubiese dicho!*

(45) *Si hubiera tenido dinero [...]*

(46) *No me pareció justo que se lo hubiera dicho.*

5. Tvary **jednoduchého subjuntivu budoucího času** se vyskytují v omezené míře a objevují se zejména v ustálených spojeních (47), v právnických a administrativních textech (48) či publicistice (49).

(47) *Adonde fueres, hazlo que vieres.*

(48) *Si los guardadores carecieren de capacidad legal para comerciar, o tuvieren alguna incompatibilidad, estarán obligados a nombrar [...]*

(49) *...hasta qué punto la política europeísta del canciller Kohl será seguida por quienquiera que fuere su sucesor.*

6. **Složený subjuntiv budoucího času** se obdobně jako u předchozího slovesného času užívá výhradně v právnických a administrativních textech (50).

(50) *Los menores de dieciocho años y los incapacitados podrán continuar, por medio de guardadores, el comercio que hubieren ejercido sus padres [...]*

Obecně latinské a španělské gramatiky rozlišují *subjuntivo potencial* („subjuntiv potenciální“) a *subjuntivo optativo* („subjuntiv optativní/přací“).¹⁶ Subjuntivem potenciálním se rozumí děje vystihující nějakou možnost či pochybnost (51). Subjuntiv optativní nebo přací označuje především situace formulující určitou nutnost a přání (52). Jestliže řídicí sloveso vyjadřuje pochybný, možný, nezbytný či přející skutek, aplikujeme v podřadných větách subjuntiv. Jedná-li se o věty nezávislé, užití subjuntivu

¹⁶ Vlastní překlad termínů.

závisí na induktoru, který ho vyžaduje. Tyto případy vyskytujících se operátorů jsou obvyklé pro použití subjuntivu, nicméně je možné aplikovat i indikativ.¹⁷

(51) *Tal vez no vaya a la fiesta* (oración independiente de duda).

(52) *Posiblemente se trate/trata de dos personas desconocidas.*

2.2. Adverbia a jejich klasifikace

Příslovce je neohebný slovní druh, který modifikuje slovesa, adjektiva a jiná adverbia (53). Některá příslovce mohou být součástí jmenného či předložkového syntagmatu (*grupo nominal, pronominal a preposicional*) (54). Může se také vyskytovat jako ustálené příslovečné slovní spojení (*locuciones adverbiales*), kde pozměňují i celé věty (55).¹⁸ Nejčastější způsob tvoření příslovcí je připojením koncovky *-mente* ke kořenu slova, kdy adjektivum dostává tvar ženského rodu (viz 53a, 53b, 54c).

(53) a. *Paseamos por la calle tranquilamente.*

b. *Estoy realmente satisfecho.*

c. *Vive demasiado lejos de su patria.*

(54) a. *incluso tus hijos.*

b. *solo tú.*

c. *prácticamente sin esfuerzo.*

(55) *Por lo menos has podido saludarlo.*

Španělské gramatiky klasifikují příslovce podle lexikálního významu na:¹⁹

- Příslovce času (adverbios de tiempo): *ahora, antes, tarde, luego*
- Příslovce místa (adverbios de lugar): *aquí, cerca, lejos*
- Příslovce způsobu (adverbios de modo): *así, bien, lentamente*
- Příslovce množství/míry (adverbios de cantidad): *tanto, mucho, casi*
- Příslovce afirmace (adverbios de afirmación): *sí, también, asimismo*
- Příslovce negace (adverbios de negación): *no, tampoco*
- Příslovce pochybnosti (adverbios de duda): *quizá(s), tal vez, probablemente*

¹⁷ GILI GAYA, Samuel, *Curso superior de sintaxis española*, Barcelona 2000, s. 133 – 141; RAE, *Nueva gramática de la lengua española, MANUAL*, España 2010, s. 474 – 475.

¹⁸ RAE, op. cit., s. 575.

¹⁹ ALARCOS LLORACH, Emilio, *Gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa 1999, s. 129.

Samozřejmě toto dělení není jediné. Adverbia se dále klasifikují na:²⁰

- Příslovce ukazovací (adverbios demostrativos): *aquí, así, entonces*
- Příslovce vztažná (adverbios relativos): *donde, como, cuanto, cuando*
- Příslovce tázací (adverbios interrogativos): *dónde, cómo, cuánto, cuándo*

2.3. Termíny: operátor a konektor

V dnešní době ve studiích o diskursivních ukazatelích (*marcadores del discurso*) je běžné se setkat s termíny jako operátor (*operador*) či konektor (*conector*). Alcaraz Varó a Martínez Linares definují operátory jako “*unidades gramaticales que pueden incluir dentro de su ámbito a distintas partes de la oración o enunciado, y dan lugar, por tanto, a interpretaciones diferentes según sea su alcance*”.²¹ Moechsler y Reboul tvrdí, že “*un opérateur est un foncteur qui a pour argument une proposition atomique, alors qu’un connecteur est un foncteur qui a pour argument une paire ordonnée de propositions*”.²² Také staví proti sobě operátor a konektor, přičemž dochází k závěru, že “*un opérateur argumentatif est un marqueur linguistique qui, opérant sur une phrase, restreint son potentiel argumentatif en lui assignant une orientation argumentative*”.²³ Tordesillas upozorňuje na to, že tyto dva termíny *operador* a *conector* tíhnou k záměně a někdy se používají bez jakéhokoliv rozdílu. Konektor je termín spjatý se syntaxí, avšak ne všichni lingvisté se shodují na jeho vymezení.²⁴

Dále se operátor definuje jako element, který nevyžaduje předchozí prvek k jeho porozumění. Jeho syntaktická funkce nepřesahuje hranici výpovědi. Vykonávají funkci ve struktuře sdělení i v syntaxi výpovědi.

Lze se setkat s prvky, které se používají pouze jako konektory. Příkladem takového konektoru lze uvést *pero*, kde užití tohoto prvku spadá do druhé části věty a vyjadřuje tím zdůraznění a odůvodnění daného sdělení, které mluvčí považuje za podstatnější.

²⁰ Idem.

²¹ Citování v: FUENTES RODRÍGUEZ, Catalina, “Operador/conector, un criterio para la sintaxis discursiva”, *RILCE*, s. 61 – 85, 2003, s. 61.

²² Citování, idem.

²³ Idem.

²⁴ Citován, ibidem, s. 62.

Vyskytují se zde však i takové jednotky, které mohou fungovat jednak jako konektor, tak i operátor. Pro tento případ mohu citovat *en definitiva* či *afortunadamente*, které má dvojí použití viz (56).

Jako další příklady operátorů se uvádí: *en realidad*, *en el fondo*, *al fin y al cabo*, *después de todo*.²⁵ Význam těchto posledních dvou operátorů má vyšší argumentační sílu. Z toho je třeba vyvodit, že operátory působí na argumentační sílu určité části výpovědi a sdělovací strukturu.²⁶

S tímto tématem vyvstávají další otázky ohledně operátorů a konektorů a následně jejich určení. Termín a název operátor přidělíme pouze sdělením (úsekům), které se nacházejí ve výpovědi. Konektorem se rozumí taková jednotka, která spojuje výpověď s předešlým explicitním nebo implicitním sdělením. Neexistuje-li žádné takové předchozí sdělení a výpověď je jasná sama o sobě, mluví se, jak bylo řečeno, o operátorech. Operátory se vyskytují v mnoha případech, kde poukazují především na modalitu nebo sdělení ve výpovědi.

Pro srozumitelnější porozumění nyní uvedu následující dva příklady, kde bude modální operátor *afortunadamente* zastávat funkci operátoru (56a), protože se vztahuje na celou výpověď (u tohoto typu modálních operátorů to je nejčastější řešení). V druhém případě bude použit jako konektor, ve kterém chtěl mluvčí pouze dodat určitou poznámku, která připadá na jednu část sdělení (56b). Pro doplnění uvedu další příklad konektoru *Quizá* převzatého z korpusu, kde funguje jako odpověď (57):²⁷

(56) a. *Pero afortunadamente hoy se ve que hay mucha tranquilidad para coger esa esa comida que que, bueno pues, no es... ya... no es una etapa nueva muy larga.*²⁸

b. *Hemos hecho esta propuesta, que afortunadamente, bueno, pues, es objeto de acuerdo en lo sustantivo, de que tengan formación asegurada de verdad e ir recomponiéndoles sus derechos sociales, por lo menos que, si caen enfermos, tengan derecho a la incapacidad temporal ¿verdad?, cosa que se nos había negado con un contrato de aprendizaje.*

(57) ALONSO- *¿Ya no escribes poemas?*

CONSUELO- *¿Cuándo?*

²⁵ Ibidem, s. 63.

²⁶ Ibidem, s. 64.

²⁷ Ibidem, s. 68 – 69.

²⁸ Příklady výše jsou převzaty z citovaného díla, s. 69.

ALONSO- *Tienes todo el tiempo del mundo.*

CONSUELO- *Quizá, pero no tengo todo el amor del mundo y eso es lo primero que hace falta para hacer poesía. (CONSUELO pone la mano en la mejilla de ALONSO. Ambos sonríen agradecidos por el brevísimo recuerdo.) ¿Seguro que no quieres café?*

2.4. Dělení operátorů se zaměřením na operátory pravděpodobnostní modality

Ukazateli (*marcadores*) se rozumí určité spojení různých slov či výrazů, které se používají podle okolností k výpovědi. Operátory modality se dělí na operátory:²⁹

- emoční (*alegría, tristeza, inquietud ante el futuro*)
- pravděpodobnosti (*probabilidad*)
- možnosti a pochybnosti (*posibilidad y duda*)

2.4.1. Operátory pravděpodobnostní modality (*Probabilidad*)

Do této skupiny se řadí operátory *probablemente* (58a), *posiblemente* a *seguramente*. Aplikují se v takových situacích, kdy si mluvčí není svojí výpovědí jistý, avšak považuje ji za správnou. Tyto tři uváděné operátory se mezi sebou liší na základě stupně pravděpodobnosti. To znamená, že použití jednoho z nich vyjadřuje větší pravděpodobnost (např. *seguramente*) (58b), a naopak stupeň menší pravděpodobnosti vystihuje *posiblemente* (58c).³⁰

- (58) a. *Probablemente son/sean ya las cinco de la mañana.*
b. *Seguramente lo han visto.*
c. *Posiblemente, me quede aquí con vosotros.*

2.4.2. Operátory možnosti a pochybnosti (*Posibilidad y duda*)

V této skupině je pro náš výzkum nejdůležitější *quizá* (nebo varianta *quizás*) (59a) a *tal vez* (59b), nicméně jsou do této skupiny zařazeny i další operátory pravděpodobnosti jako *a lo mejor* a *acaso*. Tyto operátory používá mluvčí v případě, kdy má nějaké pochybnosti o tom, co vypovídá a neodvází se tím ujistit.³¹ Ángela Arce Castillo

²⁹ MARTÍ SÁNCHEZ, Manuel, *Construcción e interpretación de discursos y enunciados: Los marcadores*, Madrid 2003, s. 51 – 54.

³⁰ Idem.

³¹ Idem.

(1998:16) uvádí, že právě tyto operátory tvoří větnou modalitu (*la modalidad del enunciado* – o tomto tématu viz kapitola 2.8.) a uvádí některé příklady (60):³²

- (59) a. *Quizá hayan visto la película.*
b. *Tal vez no se vayan de la casa.*
- (60) a. – *De acuerdo. Lo malo es que si no me abre. Quizá no se fie.*
b. *Pensó vagamente que por aquellos barrios, tal vez no demasiado lejos de allí, existió en tiempos una librería que ella nunca había llegado a conocer.*

Posiblemente náleží mimo jiné do skupiny modálních adverbíí (*adverbios modales*), kde plní funkci tzv. epistémického modálního příslovce (*adverbio modal epistémico*). V tomto případě je *posiblemente* (61a) podobné modálnímu slovesu *poder* (61b), kdy ve větě zachovává stejný význam.³³

- (61) a. *Posiblemente, las cosas son más fáciles.*
b. *Las cosas pueden ser más fáciles.*

Do skupiny epistémických modálních příslovcí se řadí dále adverbia a ustálená slovní spojení pochybnosti jako *quizá(s)*, *tal vez*, *a lo mejor*, *acaso*, *igual*, *capaz (que)*³⁴, stejně tak jako zmiňované *posiblemente* a *probablemente*. Všechny tyto induktory lze kombinovat jak s indikativem (62a), tak se subjuntivem (62b).

- (62) a. *El objetivo del secuestro posiblemente tiene la meta de demostrar que [...]*³⁵
b. *Si se consigue ordenar los actos, posiblemente se organice la estructura [...]*³⁶

Pro doplnění je třeba zmínit, že do této skupiny pravděpodobnostních operátorů dále spadají výrazy *no sé*, *yo que sé*, *lo mismo* a *igual*.

³² ARCE CASTILLO, Ángela, “Los conectores pragmáticos como índices de modalidad en español actual“, *E.L.U.A.*, 12, 1998, s. 16 – 17. Příklad (60) je převzat z citovaného díla.

³³ RAE, op. cit., s. 594.

³⁴ *Capaz (que)* je operátor pravděpodobnostní modalily používaný zejména v americké španělštině. Idem.

³⁵ Idem. Příklad je převzat z citovaného díla.

³⁶ Idem. Příklad je převzat z citovaného díla.

2.5. Funkce operátoru *quizás*

Na základě realizace výzkumu operátoru *quizás* vyvstaly na povrch jeho základní funkce, které může zastávat ve větě a které se mohou klasifikovat na následující:

1. Operátor determinuje celou výpověď, tudíž oznamuje postoj k celé výpovědi a je často oddělen čárkou:

a) může to být element oddělený od věty, u kterého nelze určit, ke kterému syntagmatu se přiřazuje, a tím vzniká rozdílná interpretace výpovědi. Na příkladu (63) je toto tvrzení patrné. Nelze poznat, zda-li se *quizás* vztahuje na první část věty *quizás el hombre podrá*, na druhou část *quizás en lo futuro* či na poslední *ser más lógico quizás* atd.

b) vyskytuje se např. před souvětím (nejvíce u podmínkových vět, kde tímto svoji výpověď dle našeho názoru „zjemňuje“ či ještě více „zpochybňuje“). V korpusu CREA jsou tyto případy podmínkových souvětí celkem časté. Pro snadnější porozumění opět uvádím citovaný příklad z korpusu (64).

(63) *El hombre podrá, en lo futuro, quizás, ser más lógico de lo que ha sido hasta ahora.*³⁷

(64) *Quizás, si lo hubiesen hecho, ella no se hubiera vuelto loca.*

2. Operátor determinuje konkrétní syntagma:

a) **slovesné** – stává se operátorem, který (v těsné blízkosti – před nebo za operátorem) určuje slovesný způsob (indikativ, subjuntiv, případně kondicionál). Níže uvádím příklad (65) pro tuto funkci operátoru.

b) **neslovesné** – jmenné syntagma, adjektivní, adverbialní, předložkové aj. (66)

(65) a. *No fue solo Marx quien soñó con una globalización, quizás fue el primero que concibió un mundo desarrollado [...]*

b. *...de esta típica exteriorización de la mezcla caribeña, que quizás nunca ha tenido mayor relieve que en este caso.*

c. *Podríamos pensar quizás que la envidia es incapaz de producir acciones “levantadas” [...]*

³⁷ Příklady vět uvedené výše jsou převzaty z korpusu CREA.

- (66) a. *¿Recuerda otra persona que hablara así? Quizás su hermana la hermana de mi abuela, que ya murió también, pero también no tanto como ella.*
b. *Hay una explotación del trabajo quizá mayor que nunca antes.*

2.6. Doména operátoru

Je třeba zmínit jeden důležitý poznatek k bodu 2 a), který se týká domény operátoru, což poukazuje na místo postavení – buď před slovesem nebo za ním. Tento jev nemění význam věty, avšak ji v případě postavení operátoru před slovesem zdůrazňuje (doména operátoru) nebo konstatuje, dodává informaci aj. v případě postavení operátoru za slovesem (mimo doménu operátoru). V tomto případě se jedná o dovětek, který může i nemusí být oddělen čárkou.

Uvádím následující jednoduché příklady pro oba tyto případy postavení operátoru *nada* – v doméně či mimo ni:

- (67) a. [*nada veo*]
b. *no ve* [*nada*]
(68) a. [*quizás vienen/vengan/vendrían*]
b. *vienen* [*quizás*]

Z příkladů (67a) a (68a) lze díky těmto příslovcům a jejich postavení rozpoznat a vycítit zdůraznění sdělení a naopak v příkladech (67b) a (68b) pouhé doplnění sdělení či jeho nedůležitost. Obojí použití je velmi časté a vždy záleží na mluvčím, kterou variantu zvolí v realizaci své výpovědi.

2.7. Užití indikativu nebo subjuntivu po operátorech pravděpodobnostní modalit

V současné španělštině při vyjádření nejistoty lze aplikovat oba dva způsoby: jak indikativ, tak i subjuntiv. Toto použití nemění význam věty, pouze poukazuje na větší či menší zpochybnění z pohledu výpovědi mluvčího.³⁸ V případech, kdy si je mluvčí jistý svou výpovědí, použije indikativ (69):

- (69) a. *Tal vez están en casa.*
b. *Quizá(s) me llaman.*

³⁸ FERNÁNDEZ J., SILES J., FENTE R., *Curso intensivo del español*, Madrid 1990, s. 92.

c. *Probablemente lo saben.*

Naopak, pokud chce mluvčí vyslovit určitou nejistotu, pochybnost či domněnku, uplatní subjuntiv (70):

(70) a. *Tal vez estén en casa*

b. *Quizá(s) me llamen.*

c. *Probablemente lo sepan.*

Problematikou použití subjuntivu nebo indikativu po operátorech pravděpodobnostní modalit se zabývám ve výzkumné části, kde jsem zjišťovala a poté porovnávala výsledky týkající se užití těchto induktorů v jednotlivých státech Jižní Ameriky. Toto téma je podrobněji rozebíráno v kapitole 3.

2.8. Modalita

Na tomto místě podrobněji prozkoumáme pojem *modalita*, v textu již několikrát zmiňovaný. Každá výpověď (*enunciado*) má svou minimální jednotku, která je schopná utvořit slovesné sdělení. V takových výpovědích se rozlišují dvě složky – *dictum* a *modus*. V příkladu (71) se *dictem* rozumí popis stavu dané věci, zatímco *modem* sdělujeme tvrzení, ptáme se – jedná se o otázku. Pojem *modus* je spjatý s moderním výrazem *modalita*, která je ve velmi úzkém vztahu se syntaxí.³⁹ Modalita (*la modalidad*) je chápána jako určitá lingvistická kategorie, která vyjadřuje postoj mluvčího k výpovědi. Tak to také uvádí Zavadil a Čermák (2008).⁴⁰ Modalita může být gramatická (řadí sem způsoby), pragmatická⁴¹ a logická. Mezi gramatickou modalitu, jejíž prostředky slouží k vyjádření vztahu mezi mluvčím a výpovědí patří: indikativ, subjuntiv, imperativ, kondicionál, futurum/pochybnostní kondicionál (*condicional dubitativo*).⁴²

³⁹ RAE, op. cit., s. 793.

⁴⁰ ZAVADIL, Bohumil a ČERMÁK, Petr, *Sintaxis del español actual*, Karolinum 2008, s. 283.

⁴¹ V tabulce (72) je znázorněna typologie vět/výpovědí na základě jejich významu a pragmatické síly (otázka, přání, pochybnost, zvolání...). Dále je doprovázena výčtem způsobů, funkcí a částicemi, které se v takovýchto větách používají.

⁴² Přednášky a semináře předmětu Španělská lexikologie a sémantika, Mgr. Miroslavy Aurové, Ph.D., JU akademický rok 2010 – 11, syntéza publikací CARRETERO, Marta, “Una propuesta de tipología de la

(71) *¿Está nevando?*

(72) Modalita

MODALIDAD	SUBTIPOS	VERBO	FUNCIÓN DOMINANTE	PARTÍCULAS
Enunciativa	Afirmativa	IND.	Referencia I	Adverbios, indefinidos negativos
	Negativa			
Interrogativa	Totales/parciales		Conativa	Entonación, pronombres interrogativos
	Directas/indirectas			
Exclamativa	Interjecciones		Emotiva	Entonación Pronombres exclamativos
	Interjecciones impropias			
	Frases interjectivas			
	Oraciones completas			
Exhortativas	Afirmativas	IMPER. SUBJ. FUT.IND. PRES.	Conativa	
	Negativas			
Dubitativas		SUBJ. FUT. COND.	Emotiva	Adverbios de duda
Desiderativas	Potenciales	SUBJ.	Emotiva	Adverbios de deseo
	Irreales			

Zavadil a Čermák (2008) rozlišují tři vrstvy vyjádření modálních významů (*significado modal*⁴³). Tyto významy jsou hierarchizovány podle uspořádání výpovědi:⁴⁴

- a) **výpovědní modalita** (*modalidad enunciativa*): realizace na úrovni výpovědi
- b) **větná modalita** (*modalidad oracional*): realizace na úrovni věty
- c) **periodická modalita** (*modalidad del período*): realizace na úrovni periody

Ignacio Bosque (1999) naopak uvádí dvojí dělení modalita, přičemž se jedná o tutéž problematiku s použitím jiné terminologie:⁴⁵

- **modalidad de la enunciación** (Jakobson): existují faktory, které přísluší způsobu komunikace mezi mluvčím a posluchačem – příkaz nebo otázka proti

modalidad: la aceptación como categoría modal“, *DICENDA. Cuadernos de Filología Hispánica*, 10, 1991 – 92, s. 41 – 61.

⁴³ *Significado modal* je “un signo categorial motivado por las diferentes actitudes psíquicas del ser humano (basadas en el intelecto, la voluntad o el sentimiento)“, ZAVADIL, Bohumil a ČERMÁK, Petr, op. cit., s. 283.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 284.

⁴⁵ BOSQUE, Ignacio a DEMONTE, Violeta, *Gramática descriptiva de la lengua española*, Tomo 2, Madrid 1999, Capítulo 49, s. 3213.

přiznání. Tomuto názvu odpovídá u Zavadila a Čermáka termín výpovědní modalita.

- **modalidad del enunciado** (Meunier): nazývaná jako *modalidad lógica* (García Calvo). Je to způsob, jakým se mluvčí staví k pravdivé skutečnosti. Odpověď buď považuje za možnou, jistou nebo nemožnou. V tomto případě hovoří Zavadil a Čermák o modalitě větné.

Aby mluvčí mohl vyjádřit své postoje, disponuje různými lingvistickými prostředky jako: slovesný čas a způsob, intonace, pořadí slov, užití substantiv, adverbíí, citoslovcí a adjektiv. Tyto poslední tři kategorie mnohdy zastávají funkci konektorů (o konektorech viz kapitola 2.3.). Není možné v tomto ohledu opomenout kontext, který je rovněž důležitým lingvistickým prostředkem.⁴⁶

Z pohledu logické úvahy a filozofické sémantiky se rozlišují tři hlavní typy modalit:

- a) epistémická modalita** (*modalidad epistémica*): vyjadřující možnost a potřebu, evidencialitu především díky našim smyslům a situace vyřčené jinými osobami nebo také vědeckými poznatky atd.
- b) deontická modalita** (*modalidad deóntica*): zahrnuje v sobě chování, která jsou spjatá s určitým přáním či úmyslem. Jedná se tady o povolení nebo zákaz, přání a hodnocení.
- c) dynamická modalita** (*modalidad dinámica*)⁴⁷ „**interní**“: jde o vnitřní možnost nebo schopnost něco dělat.

Toto trojí třídění modalit lze vysvětlit na příkladu (73), kde z pohledu dynamické modalit má osoba (*agente*⁴⁸) vnitřní schopnost číst v němčině. Deontická modalita v tomto případě plní funkci “povolení”. Dochází tedy k užití a překladu slovesa *poder* – “moci”, “smět” něco dělat, tzn. že mimo anglického jazyka může *agente* číst i v jazyce německém. Epistémická modalita poukazuje na případ, kdy možná může *agente* číst i v německém jazyce, když umí jazyk anglický.

⁴⁶ ARCE CASTILLO, Ángela, op. cit., s. 10.

⁴⁷ V díle *Gramática descriptiva de la lengua española* od Ignacia Bosqueho (1999:3214) se uvádí pouze modalita epistémická a deontická, o modalitě dynamické není přímá zmínka. Lze zaznamenat, že ji autor zařazuje k modalitě deontické, jak je to možné vyčíst ze s. 3215 (*modalidad deóntica de permiso o capacidad*).

⁴⁸ *Agente* je jedním z pojmů používaných v rovině syntakticko-sémantické a to konkrétně v sémantických rolích, kdy je *agente* (*actor*) vědomě a svévolně aktivním konatelem děje.

(73) *María puede leer su contribución en la conferencia en alemán.*

Deontická modalita může nabýt podobu expresivnosti prostřednictvím různých lingvistických prostředků a to díky intonaci, sintaxi a změny slovesného způsobu. Pro modalitu epistémickou jsou charakteristická adverbia, adjektiva, modální slovesa a rovněž změny ve slovesném způsobu. Je možné, že některé gramatické nebo lexikální prostředky mohou vyjadřovat tyto dvě zmiňované modalities najednou. Lze se navrátit k předchozímu příkladu (73), který poukazuje na to, že modální sloveso *poder* vystihuje deontickou modalitu (povolení nebo schopnost) i modalitu epistémickou (nejistotu, pochybnost).⁴⁹

Podle údajů v tabulce (74) je zřejmé, že pouze po slovesech vyjadřujících evidentní modalitu, to jsou například slovesa *saber, ver que, decir que, es obvio, está claro que, seguro que, parecer, aparecer como* atd., se ve větě podřadné užívá indikativu (75a), zatímco u ostatních modalit se aplikuje subjuntiv. Avšak je třeba se zabývat tím, jak se takovýto typ vět změní, bude-li řídicí sloveso v záporu. Z příkladu můžeme potvrdit, že pokud je sloveso ze skupiny evidentní modalities v záporu, v podřadné větě bude následovat tvar spojovacího způsobu (75b).

(74) Modalita: slovesa

VERBOS	MODALIDAD	MODO
<i>saber, ver que, decir que es obvio, está claro que</i>	Epistémica de evidencia (positiva) ⁵⁰	INDICATIVO
<i>necesito, es necesario que</i>	Epistémica de necesidad	SUBJUNTIVO
<i>es posible que quizás</i>	Epistémica de posibilidad	SUBJUNTIVO
<i>permito que</i>	Deóntica de permiso	SUBJUNTIVO
<i>quiero que, deseo que</i>	Deóntica de deseo	SUBJUNTIVO
<i>me parece bien que es lógico que</i>	Deóntica evaluativa	SUBJUNTIVO

(75) a. *Digo que es feo.*

b. *No digo que sea feo.*

⁴⁹ BOSQUE, Ignacio a DEMONTE, Violeta, op. cit., s. 3214 – 3215.

⁵⁰ Tato slovesa se užívají s indikativem pouze pokud je jejich forma kladná. V případě záporu (*no es obvio que...*) je třeba aplikovat tvar slovesa v subjuntivu.

2.9. Korpus

Součástí této kvalifikační práce je rovněž výzkumná část, která je realizovaná pomocí vyhledávání informací v korpusu. Jelikož je práce zaměřená na španělský jazyk, k vyhledávání těchto informací bude sloužit korpus *Corpus de Referencia del Español Actual* (CREA), který je od roku 1997 veden Španělskou královskou akademií (*Real Academia Española* - RAE). Je schopen vyhledat jazykový materiál ze všech španělsky mluvících zemí na světě – tam, kde je španělština oficiálním či úředním jazykem, a kde je její použití rozšířené – USA a Filipíny.

Obecně lze charakterizovat korpus jako soubor textů (psaných i mluvených), které jsou počítačově shromážděny do systému. Slouží převážně k získávání dat pro jazykový výzkum. Každý korpus má odlišné vyhledávací programy, kde je možné dohledat slova podle různých parametrů a s jeho pomocí tak nalézt četnost slov a slovních spojení v kontextu a zjistit jejich frekvenci výskytu v korpusu.⁵¹ Například texty v CREA jsou tříděné podle žánru, geografické polohy a tématu. Dále je možné vyhledávat texty v různém časovém rozmezí (např. od 1995 do 1999).

Jazykové korpusy se rozlišují na *synchronní* a *diachronní*. Již podle slova „synchronní“ je patrné, že tyto korpusy obsahují texty v krátkém časovém období. Jde tedy především o současný jazyk, který lze považovat do jisté míry za neměnný systém. Na druhou stranu diachronní korpusy (např. *Corpus Diacrónico del Español* – CORDE) umožňují studovat jazyk, jeho proměny a vývoj v delším časovém a historickém období (např. různé fáze vývoje španělštiny aj.).

Korpus CREA má k dispozici (stav ke květnu 2008) více než 160 milionů forem slovních výrazů všeho druhu. Skládá se z různých psaných a mluvených textů z veškerých španělsky mluvících zemí, a to od roku 1975 do 2004. Písemné texty vycházejí z knih, novin či časopisů a mluvená řeč je reprezentována pomocí transkripcí ze zvukových nahrávek – z velké části z televize a rádia. Materiály, které tento korpus obsahuje, byly vybrány na základě následujících parametrů:⁵²

- Prostředek (*medio*): 90% psaných textů reprezentují texty z knih, tisku, prospekty, letáky, emaily atd. Zbývajících 10% je přiděleno mluvené řeči.

⁵¹ Český národní korpus, http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php [27/02/2011].

⁵² RAE,

<http://www.rae.es/rae/gestores/gespub000019.nsf/voTodosporId/B104F9F0D0029604C1257164004032BE?OpenDocument> [10/03/2011].

- Chronologie (*cronología*): korpus je rozdělen od r. 1975 do 2004 v časovém rozmezí pěti let a to 1975 – 1979; 1980 – 1984; 1985 – 1989; 1990 – 1994; 1995 – 1999, 2000 – 2004.
- Geografická poloha (*ubicación geográfica*): 50% dostupných materiálů je brána ze Španělska a dalších 50% z Latinské Ameriky, přičemž se dále rozdělují do lingvistických oblastí na oblast karibskou, mexickou, centrální, andskou, chilskou a oblast Río de la Plata.
- Téma/námět (*tema*): každá skupina materiálů se třídí nezávislým způsobem – texty z knih a tisku se třídí na fikce či nikoliv atd.

Pro vyhledání gramatických informací v korpusu je třeba znát tři odlišné operace a dále podle nich postupovat:⁵³

1. **Zadání „vyhledávky“** je první operací, kdy se slovo zadává v abstraktním lingvistickém termínu („tag“) jako slovní druh, u substantiv gramatická kategorie rodu, čísla, pádu...; u sloves to je osoba, číslo, čas atd. „Lemma“ je vyjádření pro lexikální a slovosledné požadavky, které se mohou skládat z více vyhledávaných prvků. Tímto dáváme na vědomí určitou hypotézu o vlastnosti jazykového systému. Zadáním hledaného výrazu do Českého národního korpusu (ČNK) docílíme vyhledání všech možných výskytů.⁵⁴

Při zadávání vyhledávek je nutné použít takové „značky“, které jsou v korpusu k dispozici. Pod těmito značkami je možné si představit něco jako „slovní zásobu daného korpusu“, neboť pro zadání a možné dohledání informací je třeba tato slova znát. Pro srozumitelnější pochopení můžeme uvést příklad z ČNK, kde nelze zadat požadavek na vyhledání slov, která patří k slovnímu druhu „determinátorů“ z toho důvodu, že tento slovní druh není v korpusu zaveden. Pro toto vyhledávání je zavedena třída ukazovacích zájmen.

Důležitou informací a přirozeným jevem je, že zadavatel neformuluje hypotézy, které nemají co dočinění s gramatickým systémem (příklad osmý pád v českém jazyce neexistuje, tak takové hypotézy nebude vůbec zadávat).

⁵³ UHLÍŘOVÁ, Ludmila, „Gramatika v korpusu, korpus v gramatice: příspěvek k diskusi o vyhledávání gramatické informace v korpusech“, *Slovo a slovesnost*, 65, 2004, s. 16 – 23.

⁵⁴ Podle L. Uhlířové (2004:16) příkladem může posloužit jednoduché zadání [lemma=“tento”][tag=“N.*“], kde v ČNK vyhledáme všechny možné výskyty ukazovacího zájmena tento, které v jakémkoli tvaru předcházejí substantivum N.

Avšak mohou se formulovat hypotézy „sporné“ nebo „hraniční“. Takto se často chovají např. jevy neologické nebo periferní. Tyto hypotézy jsou předmětem zkoumání a součástí diskusí mezi lingvisty, ve kterých mnohdy každý z nich zastává odlišné názory.

2. **Vymezení obecných podmínek** je druhou operací v rámci vyhledávání výskytů v korpusu. Patří sem několik podmínek jako je rozsah vyhledávání (z celého korpusu nebo pouze z výběru), typ výběru (souvislý, náhodný, žánrově vymezený), rozsah okolního slovního kontextu aj. Výběr slov musí být statisticky reprezentativní. K tomu dospějeme tak, že zadáme pro různé vyhledávky odlišný rozsah výběrů apod.
3. **Vyhledání a interpretace dat** je třetí a poslední operací. Po všech předchozích operacích získáme počet výskytů/dokladů o hypotéze týkající se gramatického jevu. Takovýto počet výskytů se může pochybovat v posloupných sférách, tj. velmi vysoký – vysoký – ... – nízký – řídký – velmi řídký – nulový. Četnost dokladů v korpusu nelze brát jako jistou a správnou gramatickou vlastnost, neboť je nutné od sebe odlišit dvě roviny, a to rovinu empirickou a rovinu jazykového systému.⁵⁵

Nyní je na místě zmínit pár slov k jevům, které se objevují po procesu vyhledávání gramatických informací. Především mám na mysli vysvětlení nulových a nenulových výskytů, které lze interpretovat různými způsoby. Je obecně platné, že při vyhodnocování dat v korpusu dojdeme k tzv. **nulovému výskytu**, a to může být pod vlivem různých skutečností:

- a) Hypotéza nějakého gramatického jevu je formulovaná správně, avšak z určitých důvodů není v korpusu doložena. Tento fenomén lze ukázat na příkladu podle Uhlířové (2004:18), kdy se tvoří druhý stupeň od přídavného jména *zadni* odsunutím *-ň* a přidáním přípony *-ší*. Dojdeme tedy k tvaru *zazší* (komparativ), který překvapivě nebyl doložen ani jednou, zatímco třetí stupeň stupňování přídavných jmen (superlativ) *nejzazší* doložen je. Uhlířová uvádí další příklady slov, na kterých poukazuje na nízkou četnost, i když se zdají být běžně používanými výrazy. Mezi takové řadí například problematiku superlativu

⁵⁵ Příkladem může být podle Uhlířové (2004:17) neexistence morfologické kategorie osmého pádu v češtině (nulová pravděpodobnost na rovině systémové a nulová empirická četnost v textech).

nejneobhospodařovatelnější – jedno z nejdelších českých a populárních slov, přičemž se jedná o pouhý konstrukt.

Nulový výskyt můžeme očekávat především u periferních jednotek nebo u těch, které existují jen potenciálně.⁵⁶

- b) Zadanou hypotézu nebylo možno nalézt, neboť je v nesouladu s gramatikou jazykového systému. Dobrým příkladem je adjektivum *kýžený*, které je odvozeno od částice *kýž* a ne od slovesa *kýžit* – takové sloveso v češtině neexistuje, tím pádem se toto sloveso objeví bez jakéhokoli výskytu.

Podle Štíchy „*nulová doloženost jevu nemusí automaticky vždy znamenat jeho negramatičnost, stejně jako řada dokladů nemusí vždy automaticky znamenat gramatičnost*“.⁵⁷

Nenulový výskyt se objevuje v ostatních situacích při vyhledávání gramatických informacích v korpusu. Jak je to patrné již z pojmenování, jedná se o takové vyhledávky, kterým byly doloženy nějaké výskyty, ať už četnější nebo méně. Je důležité zmínit, že gramatiku bychom měli chápat jako určitý systém jevů, ve kterém působí pravděpodobnostní vztahy v různém rozsahu pravděpodobnostní škály. Podstatným zjištěním je, že doloženost jistých případů v korpusu neznamena jejich gramatickou správnost a přijatelnost.

S daty získanými v korpusu se dále pracuje a lingvisté je používají k zjištěním, která se týkají gramatického systému a stavu úzu. Tato získaná data neslouží pouze jim, ale jsou také značným přínosem pro studenty a výuku cizích jazyků jako takovou (Štícha, 2001:166). Je patrné, že v dobách, kdy práce s korpusy neexistovala, měli právě lingvisté nebo uživatelé daného jazyka velkou váhu nad tím, jaké jazykové výrazy se mohly považovat za gramatické a přijatelné či nikoliv. V dnešní době jsou k takovému zjištění používány korpusy, nicméně, jak popisuje Štícha: „*Ani ten největší korpus nemůže nikdy obsáhnout veškeré dosud realizované texty a promluvy a ani tento korpus nám neumožní vědět, zda je možné, že uvažovaná struktura pokládaná za negramatickou nebyla dosud nikdy nikým použita*“.⁵⁸ Na druhou stranu, jedině korpus umožní najít takové výrazy a struktury, u kterých bychom jejich použití a existenci zcela neočekávali.

⁵⁶ Příkladem pro tento případ (periferní jev) může být podle Uhlířové (2004:18) tvorba imperativu od slovesa *ochořet* (3. os. pl. prez. ind. zní podle Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ) *ochořeji*). S takovou podobou slovesa se v korpusu nesetkáváme.

⁵⁷ ŠTÍCHA, F., „Kritéria gramatičnosti“, *Slovo a slovesnost*, 62, 2001, s. 165.

⁵⁸ *Ibidem* s. 166.

3. VÝZKUMNÁ ČÁST

Součástí této bakalářské práce je výzkumná část, která navazuje na část teoretickou, jejíž problematiku jsem uvedla v předchozích kapitolách. Nyní je třeba se soustředit na praktickou stránku použití indikativu či subjuntivu (případně kondicionálu) po operátorech pravděpodobnostní modality.

Jak jsem uvedla v kapitole Korpus (2.9.), k vypracování této části bakalářské práce a dohledání potřebných informací jsem užívala korpus CREA Španělské královské akademie.⁵⁹ Podle názvu této kvalifikační práce by měla být výzkumná část zaměřena na použití uvedených slovesných způsobů v jihoamerické španělštině, a to konkrétně v oblasti centrální, mexické a karibské. Avšak kvůli velkému rozsahu a objemu informací jsem tuto problematiku zúžila pouze na oblast centrální a karibskou. Podle CREA do centrální oblasti spadají státy Nikaragua a Kostarika, do karibské oblasti Kuba, Portoriko, Panama, Dominikánská republika, pobřeží Venezuely, Kolumbie a severovýchod Spojených států amerických, viz následující tabulka (76).⁶⁰

(76)

	Porcentaje sobre la parte americana del CREA	Países o zonas
Zona mexicana	40%	México, Sudoeste de Estados Unidos, Guatemala, Honduras, El Salvador
Zona central	3%	Nicaragua y Costa Rica
Zona caribeña	17%	Cuba, Puerto Rico, Panamá, Rep. Dominicana, Costas de Venezuela y Colombia y Nordeste de Estados Unidos
Zona andina	20%	Resto de Venezuela y Colombia, Ecuador, Perú y Bolivia
Zona chilena	6%	Chile
Zona rioplatense	14%	Argentina, Paraguay y Uruguay

V korpusu nelze vyhledávat výskyty zaměřené pouze na pobřeží Venezuely, Kolumbie a severovýchodu USA (viz tabulka 76 – karibská oblast), a proto jsem tyto zmiňované země z výzkumu vyloučila. Vzhledem k rozšířenosti a různým variantám operátorů je

⁵⁹ Dostupný na: <http://corpus.rae.es/creanet.html>.

⁶⁰ CREA, http://corpus.rae.es/ayuda_c.htm.

předmětem této studie výhradně operátor *quizás* se všemi jeho variantami. Každou variantu bylo třeba zadávat i s velkým písmenem (vždy se jednalo o začátek věty), neboť korpus CREA tento jev nerozlišuje. Je třeba zmínit, že *quizás* počítá i s variantou *quizá*, která byla také součástí bádání. Pro úplnost tedy jmenuji všechny varianty operátorů pravděpodobnostní modalities, které byly předmětem výzkumu ve zmiňovaných státech Jižní Ameriky: *Quizás*, *quizás*, *Quizá*, *quizá*. Vyhledaná data jsem jednotlivě zpracovávala do tabulek (u každého státu čtyři tabulky) podle varianty operátoru a státu, následně jsem je sčítala, dělala z nich grafy a vyvozovala závěry.

3.1. Postup při vypracovávání výzkumu

K tomu, abych mohla dobře vypracovávat výzkum, jsem si vytvořila schéma a tabulku, kde jsem všechny zjištěné údaje zapisovala a dělala poznámky. Každý tento podklad jsem měla jednotlivě pro všechny možné varianty operátorů u všech zkoumaných států. Postup zkoumání je v celku jednoduchý.

1. Nejprve jsem zadala vyhledávku (v mém případě zkoumaný operátor pravděpodobnostní modalities v jedné z forem z dříve zmiňovaných variant) do políčka pro vyhledávání a určila jsem geografickou oblast, ve které měl být operátor zkoumán. Pro snadnější porozumění lze vše vidět na následujícím obrázku (77). Do políčka *Consulta* jsem zadala hledaný operátor pravděpodobnostní modalities (v tomto případě *quizás*) a ve výběru podle geografické polohy (*Geográfico*) jsem označila hledanou oblast (v tomto případě *Costa Rica*). Všechny vyhledávky se zobrazí použitím funkce *Buscar*.

(77)

Real Academia Española - Corpus de Referencia del Español Actual (CREA)

Consulta: quizás

Criterios de selección:

Autor:

Obra:

Cronológico:

Medio: (Todos) Libros Periódicos Revistas Miscelánea Oral

Geográfico: Chile Colombia Costa Rica Cuba Ecuador El Salvador

Tema: (Todos) 1.- Ciencias y Tecnología. 101.- Biología. 102.- Veterinaria. 103.- Ecología. 104.- Tecnología.

Buscar Limpiar

Consulta CORDE Nómina de autores y obras Lista de frecuencias Cómo citar el CORPUS Ayuda.

2. Pomocí *Buscar* se objeví všechny dostupné výskyty v CREA (*quizás* s malým písmenem) ve všech možných dokumentech v Kostarice. Korpus tedy v tomto konkrétním případě dohledal 169 výskytů operátoru *quizás* ve 42 dokumentech. Jelikož je toto číslo velké, lze jej filtrovat pomocí *Ratio*, a to tím způsobem, že pokud zadáme filtr 2 (1/2), CREA náhodně vybere každý druhý vyskytnutý příklad tohoto operátoru. Je možné zachovat počet dokumentů, ve kterých byl operátor nalezen, avšak v mém výzkumu jsem uplatňovala filtr i v tomto případě. Po kliknutí na *Filtrar* (filtrovat) je výsledek 85 výskytů ve 31 dokumentech. Cílem tohoto postupu je pracovat se 70 – 90 výskyty každé varianty operátoru. Ne vždy to ale bylo možné. Někdy se objevily výskyty, u kterých nešlo filtr použít, neboť by byl výzkum prováděn s nízkým počtem nalezených případů. Jindy zase v CREA nebylo k dispozici dostatečné množství výskytů (viz snímek (78) výskytu *Quizá* v Nikaragui), nicméně i nízký počet výskytů poukazuje na zvláštnost jevu. Tento krok lze názorněji ukázat na snímku (79). Kliknutím na *Recuperar* (získat příklady) se zobrazí příklady vět s *quizás* v Kostarice (viz Přílohu č. 1). Celý kontext získáme kliknutím na daný operátor (viz Přílohu č. 2).

(78)

Consulta:	Quizá, en todos los medios, en CREA , en NICARAGUA
Resultado:	4 casos en 4 documentos.

(79)

Resultado de la consulta al banco de datos

Cómo citar el CORPUS

Consulta:	quizás, en todos los medios, en CREA , en COSTA RICA
Resultado:	Filtro sobre casos sin mantener documentos. Ratio: 1/2. 85 casos en 31 documentos.

Filtros:	Casos
Ratio:	2

Mantener documentos (Solo para filtro sobre casos).

OBTENCIÓN DE EJEMPLOS

Concordancias	Normal.
Clasificación:	
Agrupación:	Marcas:

3. Dalším krokem, a tím nejdůležitějším, je důkladné přečtení a syntaktická analýza každého uvedeného výskytu a vyhledávání užití slovesného způsobu či jinak po operátoru pravděpodobnostní modality. Objevuje se buď s indikativem před operátorem (80a) nebo za (80b), před subjuntivem (81a) nebo za (81b), dále je možné jej nalézt jako adverbiale (82), což také bylo velice častým řešením. Na základě tohoto výzkumu jsem zjistila, že i kondicionál je mnohdy použit po operátorech tohoto typu, opět v pozici před (83a) či za operátorem (83b).⁶¹

- (80) a. *Pero ella, a los treinta y cuatro, es quizás más hermosa aún.*
 b. *...y Paulo Wanchope, quizás **sirve** para rescatar la esperanza.*
- (81) a. ***Hubiera querido** verlo quizás.*⁶²
 b. *Si las retuerzo, quizás **tengan** gotas de agua para aliviar mis labios [...]*
- (82) *Se consideraba uno de los mejores peloteros imaginables, quizás el mejor.*
- (83) a. *...vendrían con sus familias, y **llegarían** a ser quizá cien mil nicas, sin que [...]*
 b. *...que hoy le servían pero que mañana quizás **tiraría** al suelo [...]*

4. Po tomto nejdůležitějším kroku je třeba zjištěná data sečíst, vyhodnotit a zpracovat do tabulek pro snadnější manipulaci a představu o dané problematice. Nejprve tedy popíšu vyhledaný počet výskytů, případně zadám číslo použitého filtru a tím i počet výskytů po filtraci. Pro každý stát uvedu čtyři tabulky se všemi variantami operátorů (*Quizás, quizás, Quizá, quizá*). Tyto tabulky dále slouží k vypracování grafů, kde lze názorněji vidět frekvenci užití jednotlivých slovesných způsobů, kondicionálu či adverbiale. U každé varianty induktoru cituji vzor (celé věty nebo jen část), jak pro situace, kdy indikativ bude stát před operátorem pravděpodobnostní modality nebo v pozici za ním. U operátorů začínajících na velké písmeno to není možné, neboť se jedná o začátek věty, tudíž se před nimi žádný slovesný způsob ani kondicionál nevyskytuje. Obecně je užití subjuntivu a kondicionálu před operátorem velmi ojedinělé, pro takovéto případy nelze uvést příklad. Naopak indikativ je v těchto situacích mnohem častěji aplikovaný.

⁶¹ Všechny uvedené příklady jsou převzaty z korpusu CREA (Kostarika, Nikaragua).

⁶² Tento případ, kdy se subjuntiv objevuje před operátorem, byl velmi ojedinělý.

3.2. Realizace výzkumu

3.2.1. OBLAST CENTRÁLNÍ

3.2.1.1. Kostarika

3.2.1.1.1. *Quizás*

Tvar *Quizás* se v CREA vyskytuje 69 krát v 11 dokumentech. Pracovala jsem s tímto počtem výskytů, neboť nebylo třeba filtr použít. Vzhledem ke zdroji, ve kterém bylo *Quizás* nalezeno, je výskyt nejčetnější v novelách (51 výskytů), dále v tématech o historii (9x), povídkách (5x) a tisku (4x).

(84)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	36
	SUBJUNTIV	-	17
	KONDICIONÁL	-	4
Jako adverbiale		12	

- a. *Quizás sólo el tiempo podrá demostrar la verdad de mis ideas, pero [...]*
- b. *Quizás no haya otro pino con remolachas.*
- c. *Quizás deberíamos ayudarle un poco.*
- d. *Quizás a mí también.*

3.2.1.1.2. *quizás*

Tvar *quizás* s malým *q* má v korpusu 169 výskytů ve 42 dokumentech. Díky použití filtru 2 (1/2 výskytů) jsem se dostala na 85 výskytů v 31 dokumentech. Nejčastěji byla tato varianta nalezena v novelách (41x), tisku (19x), historických tématech (12x), povídkách (7x) a ústním projevem (6x). Jako adverbiale se *quizás* objevuje velmi často, neboť jde o vsuvky do vět, aniž by se pojily se slovesem.

(85)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	13	21
	SUBJUNTIV	0	10
	KONDITIONÁL	0	4
Jako adverbiale		37	

- ...y el libre comercio, **fuieron** quizás las novedades de mayor repercusión.*
- Está joven y quizás algún día **va** a dar que hablar.*
- O quizás **se trate** tan sólo de una justificación que me permita disculparme*
- ...quizás hasta **podríamos** verla con la misma naturalidad que un nacimiento.*
- Los hijos como que son más vivos, quizás menos inocentes que nosotros.*

3.2.1.1.3. Quizá

Quizá s velkým *Q*, tedy na začátku věty, má v CREA 24 výskytů ve 12 různých dokumentech. Při tak malém počtu výskytů jsem samozřejmě pracovala pouze s tímto vzorkem. Nejzastoupenější je opět v novelách (13x), tisku (7x), v oblasti divadelní tvorby (3x) a povídkách (1x). V ústním projevu nemá tentokrát ani jeden výskyt.

(86)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	10
	SUBJUNTIV	-	1
	KONDITIONÁL	-	6
Jako adverbiale		7	

- Quizá la parte más cómoda **era** el servicio sanitario con dos tazas [...]*
- Quizá su muerte **sea** mi redención y pueda aceptar sus enseñanzas [...]*
- Quizá **sería** interesante que nuestras autoridades conversaran [...]*
- Quizá piel de español, pero no peninsular, jamás.*

3.2.1.1.4. quizá

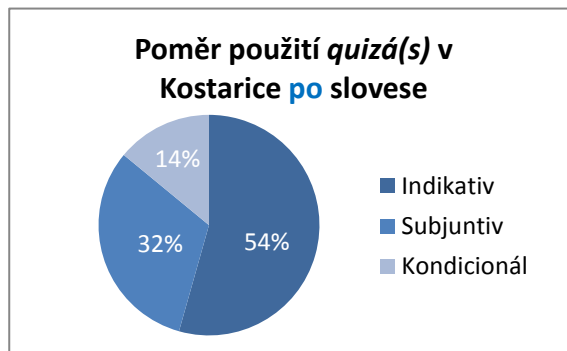
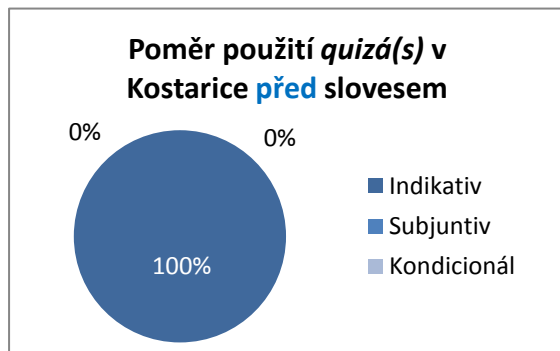
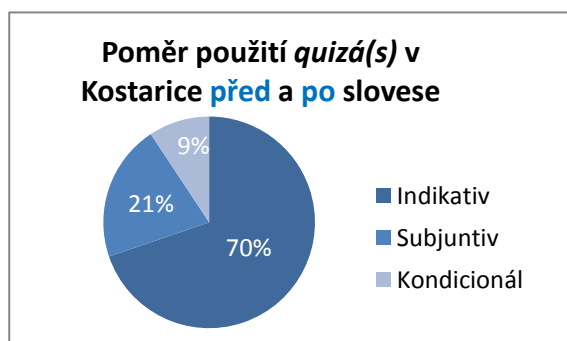
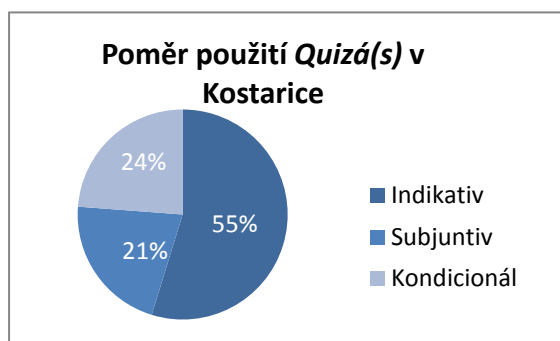
Jako poslední do této zkoumané čtveřice patří *quizá* s malým písmenem. Počet výskytů uprostřed věty je vždy čtenější než na začátku, neboť je opět velmi častým zastoupením použití *quizás* jako adverbiale (bez slovesa nebo jako vsuvka) a indikativu.

V tomto případě bylo nalezeno 81 výskytů ve 34 dokumentech. Nejvíce výskytů bylo zjištěno v literárních textech typu novela (47x), v tisku (27x), ústním projevem (4x) a v oblasti divadelní tvorby (3x).

(87)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	16	10
	SUBJUNTIV	0	8
	KONDICIONÁL	0	4
Jako adverbiale		43	

- ...el aspecto sexual es quizá lo que les ofrece un poco de satisfacción [...]*
- Unos pocos individuos quizá prolongarán algo su miserable existencia; [...]*
- ...aunque esto quizá no sea falso, sí lo simplifica [...]*
- ¡Magdalena! quizá ella podría revivir mi carne muerta.*
- ...alcanzaba a verse: la calle, los suburbios, quizá la población entera.*

3.2.1.2. Nikaragua

3.2.1.2.1. Quizás

Tvar *Quizás* je v této části Latinské Ameriky celkem zastoupený. V korpusu je k dispozici 61 výskytů z 12 dokumentů. Jako u předchozích variant, i tato se nejčastěji vyskytuje v novelách (44x), tisku (10x) a v oblasti politiky (7x). Poprvé zde uvádím jeden nalezený případ jako „zvláštní případ“ (*caso especial*),⁶³ poněvadž je operátor aplikován v jiném případě, než které jsou předmětem bádání.

(88)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	31
	SUBJUNTIV	-	11
	KONDICIONÁL	-	16
Jako adverbiale		2	
Zvláštní případ		1	

- ¡LLEGARON! Quizás no lo saben, pero vinieron los 20,800 dólares [...]*
- Quizás no esté al cien por ciento de su capacidad.*
- Quizás ahora podrían ser amigos realmente.*
- ¡Quizás tantas cosas!*
- Quizás si él insistiera lo consideraría.* (viz pozn. 63)

3.2.1.2.2. quizás

Tento tvar *quizás* čítá 111 výskytů ve 48 dokumentech. Pro výstižnější bádání jsem tento počet výskytů ponechala, neboť po filtrování 2 (1/2) by byla četnost 56. *Quizás* s malým *q* se uprostřed věty objevuje nejčastěji v novelách (53x), tisku (50x), v oblasti politiky (7x) a zdravotnictví (1x). Nejzastoupenější je opět použití indikativu, jak před, tak i po operátoru. Dále je velké množství výskytu jako adverbiale a kondicionál je četnější než subjuntiv. Četnost této varianty lze názorněji vidět na následující tabulce:

⁶³ Tento případ (*caso especial*) je zvláštní z toho důvodu, že se operátor neobjevuje ani s jedním slovesným způsobem, kondicionálem či jako adverbiale. Jedná se o podmínkovou větu druhého stupně. Operátor žádným způsobem nepozměnil větu, co se týče gramatiky, ale dodal výpovědi určitou konotaci – „pochybnostní“.

(89)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	8	34
	SUBJUNTIV	1	12
	KONDICIONÁL	1	16
Jako adverbiale		39	

- a. ...la publicación de las fotografías **causó** quizás mayor escándalo que [...]
- b. Pero quizás, pensó Lavinia, él **tenía** conceptos más tradicionales [...]
- c. **Hubiera querido** verlo quizás.
- d. Aunque si se hubieran echado a llorar, quizás los **hubiera considerado débiles**.
- e. La **cargarían** quizás para siempre.
- f. ...con una relación conflictiva de la que quizás ella **habría sido** escogida [...]
- g. ...hasta posiblemente lo más suyo y hasta quizás la base de su carácter: [...]

3.2.1.2.3. Quizá

Tato varianta *Quizá* ve státě Nikaragua je společně s *Quizá* v Panamě nejméně čtenou co do počtu nalezených výskytů. V CREA jsou k dispozici pouze 4 výskyty ve 4 dokumentech. Všechny výskyty byly převzaty z tisku (4x). S takovýmto malým počtem výskytů je obtížné pracovat, avšak lze z toho usoudit, že varianta operátoru *Quizá* má v této oblasti velice řídké užití (stejně tak jako v Panamě).

(90)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	2
	SUBJUNTIV	-	1
	KONDICIONÁL	-	0
Jako adverbiale		1	

- a. Quizá donde **existían** dudas era en su defensiva, pero sobre todo en [...]
- b. Quizá se **mida** a Manuel Pineda, el prometedor derecho que han desarrollado los melenudos.
- c. Quizá el más importante del presente siglo.

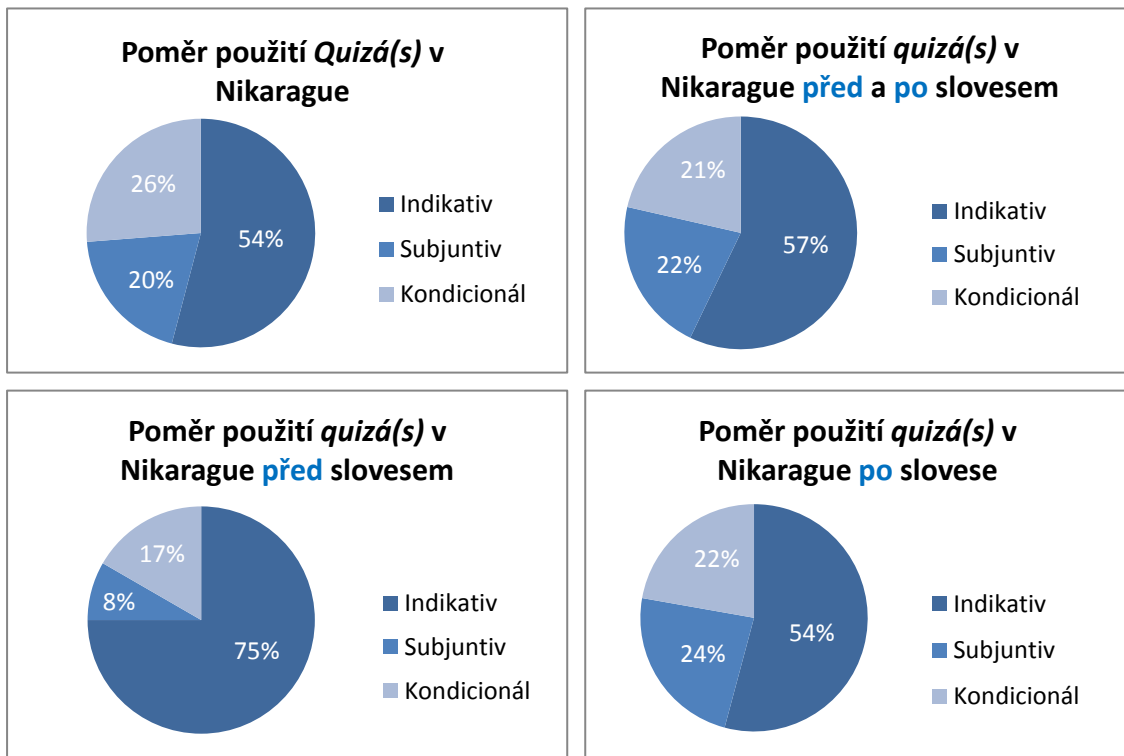
3.2.1.2.4. *quizá*

Tvar *quizá* s malým *q* není v textech z této oblasti moc rozšířený. Korpus čítá 17 výskytů v 15 dokumentech, a to rovněž se všemi přejatými z tisku. Přesný počet užití se slovesnými časy lze vyčíst v následující tabulce (91):

(91)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	1	5
	SUBJUNTIV	0	5
	KONDICIONÁL	1	0
Jako adverbiale		5	

- La inquietud básica es quizá, en torno al nivel de pelota que veremos.*
- Bueno, quizá para algunos **puede** parecerles sólo un tonto gusto mío [...]*
- Pero la verdadera cifra quizá no se **sepa** nunca.*
- ...y **llegarían** a ser quizá cien mil nicas [...]*
- ...la Princesa Diana representa un hito singular y quizá el más grave acontecimiento para el futuro de las Monarquías Europeas.*

3.2.2. OBLAST KARIBSKÁ

3.2.2.1. Kuba

3.2.2.1.1. Quizás

Varianta *Quizás* je v korpusu zastoupena 153 výskyty v 61 dokumentech, proto jsem pro snadnější postup zvolila filtr 2 a tím byla vybrána jedna polovina z těchto výskytů. Počet dokumentů 61 je po zadání stejného filtru 41. Tato varianta operátoru se objevuje v mnoha různých zdrojích a tématech, přičemž je znovu nejčastější výskyt v novelách (22x), tisku (14x) a literatuře (14x), divadelní tvorbě (6x) a ústním projevem (6x), v tématech zájmové činnosti (4x) a historii (3x), různé (*testimonios varios*) (2x), hudbě (2x), kinematografii (2x) a gastronomii (1x). Operátor *Quizás* je tentokrát velmi zastoupené i u subjuntivu, i když užití indikativu je na prvním žebříčku, jak tomu je dosud.

(92)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	35
	SUBJUNTIV	-	28
	KONDICIONÁL	-	3
Jako adverbiale	11		

- Quizás pudimos hacer mucho más de lo que hicimos; [...]*
- "Quizás pueda superar esto. Quizás no tenga necesidad del electro-shock".*
- Quizás nunca en circunstancias como estas se podría comprender cuánto valen los medios de prensa [...]*
- Quizás cien años de soledad.*

3.2.2.1.2. quizás

Tato varianta je nejčetnější ze všech zkoumaných zemí v Latinské Americe. Její počet dosahuje 388 výskytů ve 120 dokumentech, tudíž při takto vysokém čísle jsem aplikovala filtr o velikosti 5, což je každé páté slovo. Ve výsledku jsem tedy pracovala se 78 výskyty ve 47 dokumentech. Nejvíce výskytů bylo nalezeno, stejně tak jako v předchozích případech, v novelách (22x), tisku (15x), příklady převzaté z ústního projevu (13x), témata z literatury (9x), historie (4x), z kinematografie (3x), témata z politiky (2x), různé (*testimonios varios*) (2x), hudby (2x), v architektuře (2x),

divadelní tvorbě (2x), zájmové činnosti (1x) a v povídkách (1x). Největší počet výskytů *quizás* je u adverbiale, téměř stejný počet je u indikativu a subjuntivu, nejméně u kondicionálu.

(93)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	4	14
	SUBJUNTIV	1	16
	KONDICIONÁL	1	4
Jako adverbiale		38	

- a. *Voy a decir que el trabajo de la educación es quizás la cosa más importante que debe hacer el país (APLAUSOS).*
- b. *...quizás fue el primero que concibió un mundo desarrollado [...]*
- c. *...que se refugiaron en la Embajada del Perú, de donde **hubieran podido** salir quizás al exilio [...]*
- d. *...sí puede hablarse bastante, quizás los **estimule** más a invertir.*
- e. ***Volveríamos**, quizás, a los relatos fallidos de Gertrude Stein.*
- f. *...no hay una correspondencia automática como algunos quizás **quisieran** pensar [...]*
- g. *La situación se prolonga demasiado, quizás diez años, hasta hacerse insoportable.*

3.2.2.1.3. Quizá

Tento tvar vykazuje 127 výskytů ve 21 dokumentech. Za použití filtru 2 jsem získala 64 výskytů v 18 dokumentech. Nejvíce příkladů vět bylo převzato z novel (33x), v druhém pořadí je tentokrát hudební téma (11x), různé (*testimonios varios*) (8x), historie (7x), tisk (2x), téma etiky (1x), kinematografie (1x) a divadla (1x). Nejpočetnějším nálezem je indikativ, poté subjuntiv, adverbiale i jako poslední kondicionál.

(94)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	35
	SUBJUNTIV	-	18
	KONDICIONÁL	-	3
Jako adverbiale	7		

- Quizá fue esto lo que mantuvo vivo este milagro de transculturación.*
- Quizá le hubiesen retirado la medalla Lenin de la Paz, y sus comparencias por Radio Moscú.*
- Quizá con ello lograríamos sensibilizar a la opinión pública mundial ante los horrores de la cárcel castrista.*
- Quizá demasiado abiertos.*

3.2.2.1.4. quizá

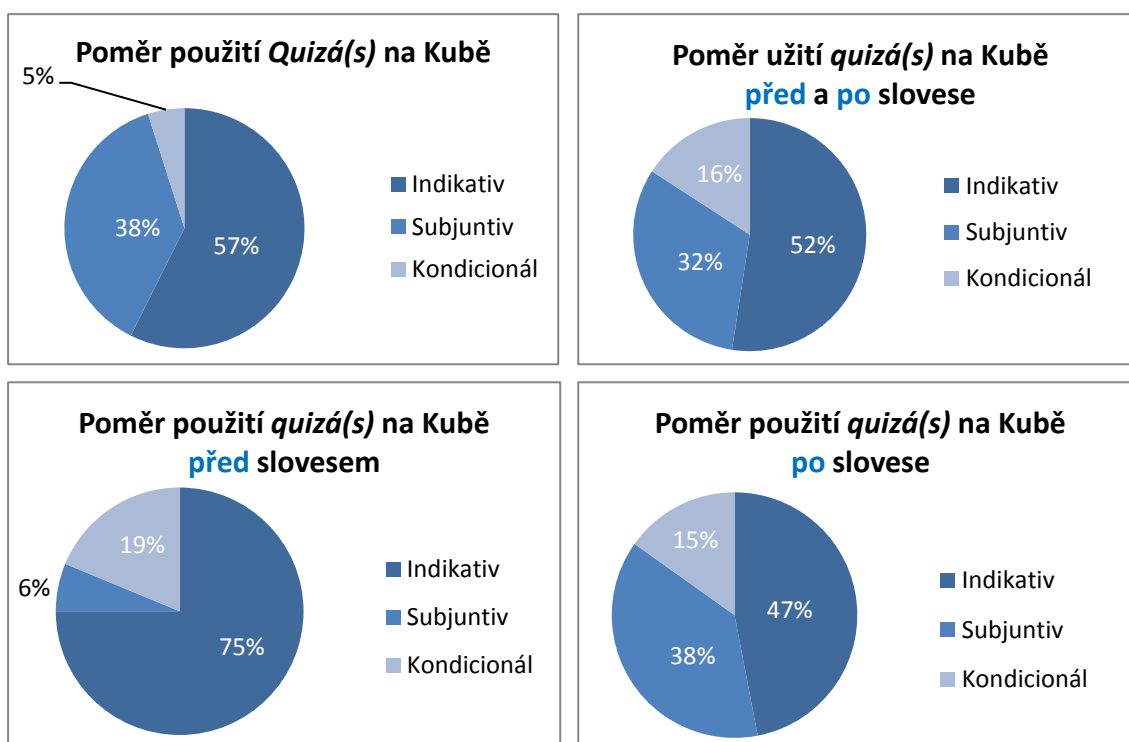
Quizás s malým písmenem je velmi četným, neboť se má v korpusu 280 výskytů ve 25 dokumentech. Pro získání počtu výskytů, se kterými pracuji, jsem použila filtr 4 (1/4) a získala tak 70 výskytů v 18 dokumentech. Nejčetnější užití měl opět indikativ, poté adverbiale, subjuntiv a nejméně případů se objevilo s kondicionálem. Vše je vyjádřeno číselně v tabulce (95):

(95)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	8	17
	SUBJUNTIV	0	9
	KONDICIONÁL	2	6
Jako adverbiale	28		

- Además, aún **habrá quizá que** tener en cuenta que a las peculiares ventajas de sus lenguajes [...]*
- Por eso **quizá se han acercado** a nuestros compañeros.*
- Pero **quizá pueda** explicártelo de esta forma: [...]*
- ...el jazz afro cubano **alcanzaría quizá** su baza más alta: [...]*
- Sin embargo, **quizá habría que** agradecerle al negro una cierta discriminación hacia lo español o los cubanos [...]*

f. ...volvían a salir, proclamando quizá la noticia de esa tintineante ornamentación

3.2.2.2. Portoriko

3.2.2.2.1. Quizás

Portoriko má oproti jiným zkoumaným zemím celkem velký počet nalezených výskytů, avšak ne tolik jako Kuba. Korpus tedy pro tuto oblast čítá 103 výskytů v 28 dokumentech, jejichž třídění je opět velmi různorodé. Nejvyšší počet výskytů *Quizás* v Portoriku byl nalezen v novelách (51x), tisku (12x), oblasti sportu (11x), civilní ochrany (8x), ekonomiky a financí (5x), geografii (5x), ústním projevem (4x), v tématech týkajících se historie (3x), v astrologii a vědách (2x), povídkách (1x), divadelní tvorbě (1x). Nejvíce příkladů se objevovalo s užitím indikativu, poté se subjuntivem, jako adverbiale a s kondicionálem, kde byl výskyt opravdu velice nízký. Viz následující tabulka (96):

(96)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	53
	SUBJUNTIV	-	29
	KONDICIONÁL	-	4
Jako adverbiale		17	

- Quizás yo sé que no estoy hablando estoy hablando mal [...]*
- Quizás la más notable excepción **haya sido** el vasco José Ramón Larriau [...]*
- Quizás sería mejor que fuera yo a verte.*
- ¿La vas a llamar? - Quizás. - Es tu hija. No debes guardar rencor.*

3.2.2.2.2. quizás

Quizás s malým písmenem má uprostřed vět vysoký počet výskytů, a to 177 ve 46 dokumentech různého typu. Po zadání filtru 2 byla nalezena jedna polovina z uvedených výskytů, konkrétně číselně 89 výskytů v 31 dokumentech. Největší zastoupení má výskyt tvarů *quizás* v novelách (28x), tisku (13x), v oblasti civilní ochrany (12x), ústním projevu (10x), sportu (7x), astrologii a vědách (4x), povídkách (4x), v tématech v oblasti ekonomiky a financí (3x), historii (3x), geografii (3x) a literatuře (2x). Nejčastěji se *quizás* objevovalo s indikativem, jako adverbiale, se subjuntivem a nejméně s kondicionálem.

(97)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	9	25
	SUBJUNTIV	1	16
	KONDICIONÁL	0	3
Jako adverbiale		35	

- Otros estaban en contra del latino porque **venían** quizás de lugares en [...]*
- Lo que no entiendo - quizás **escuché** mal o lo anunciaron - [...]*
- Esta disparidad **pudiera** explicarse quizás por la mayor juventud de las trabajadoras de CAEJM [...]*
- ...si hubiesen empezado por menos quizás se **hubiese logrado** más.*

- e. La película quizás **habría funcionado** si se hubiera explorado más la clarividencia de sus protagonistas [...]
- f. Seres amados se despiden, quizás para siempre.

3.2.2.2.3. Quizá

Varianta *Quizá* na začátku věty má v korpusu CREA 25 výskytů v 9 dokumentech. Překvapivě je dohledaný výskyt nejčastější v dokumentech týkajících se sociologie (11x), v novelách (8x), tisku (2x), divadelní tvorbě (2x), ústním projevu (1x) a v oblasti ekonomiky a financí (1x). Poprvé jsem zaznamenala nulový výskyt *Quizá* s kondicionálem, nejčastější v tomto případě bylo užití indikativu, neboť subjuntiv byl zřídka zastoupený.

(98)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	19
	SUBJUNTIV	-	3
	KONDICIONÁL	-	0
Jako adverbiale		3	

- a. Quizá los zapatistas **volverán** otra vez al primer lugar, pero sería un error esperar que fuesen protagónicos y el movimiento popular dependiera sólo de ellos.
- b. Quizá **haya visto** cómo una creciente arrastra a toda velocidad, objetos tan grandes como camiones o hasta casas.

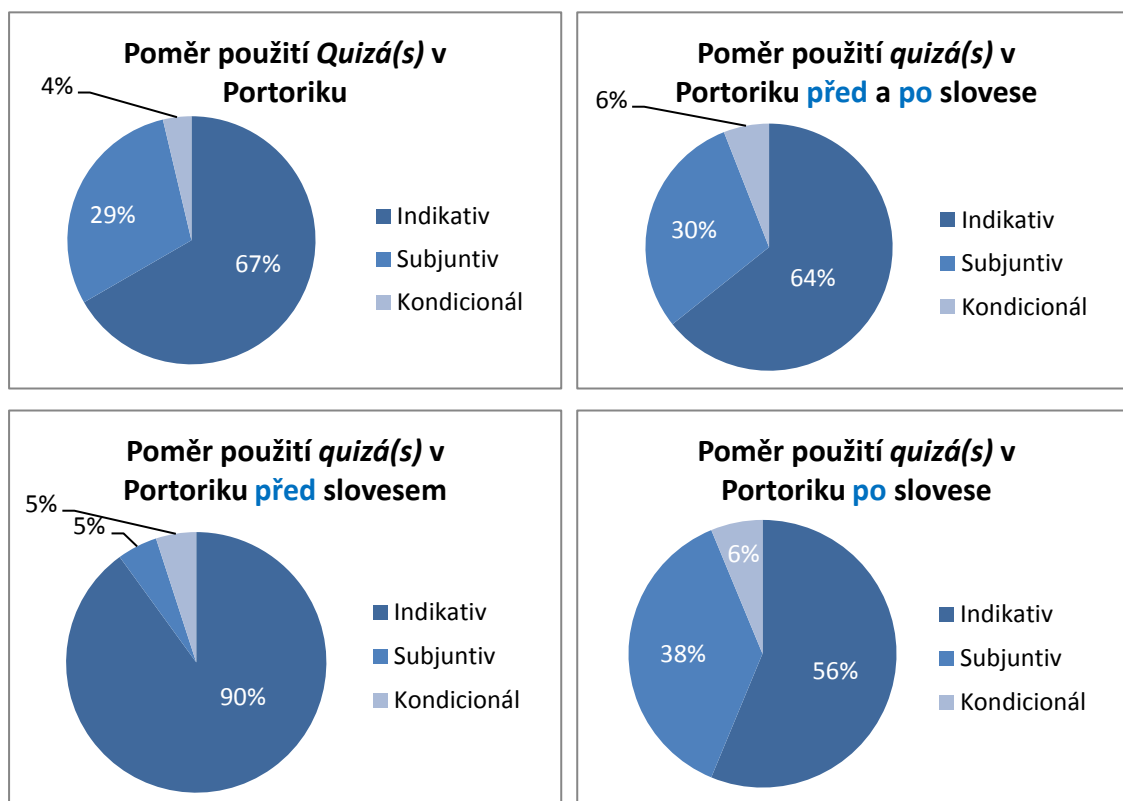
3.2.2.2.4. quizá

Quizá s malým *q* uprostřed věty je v korpusu registrováno 51 výskyty ve 14 dokumentech. Je zajímavé, že tato varianta operátoru, stejně tak jako *Quizá* na začátku slova, je nejvíce zastoupena v dokumentech z oblasti sociologie (25x), dále je nalezení výskytu podobné jako u předchozích zkoumaných oblastí, tj. v novelách (11x), ústním projevu (6x), tisku (4x), literatuře (3x), divadelní tvorbě (1x) a v tématech zabývajících se ženami (1x). Nejvíce se *quizá* objevilo s použitím indikativu, poté jako adverbiale, subjuntiv a kondicionál.

(99)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	9	11
	SUBJUNTIV	0	8
	KONDICIONÁL	1	1
Jako adverbiale		21	

- La "computadora personal" es quizá el ejemplo más ilustrativo de esta [...]*
- Don Federico, realmente, quizá nunca nos **dijo** que nos quería [...]*
- ...lo coloca más a la ofensiva aún, aunque quizá lo **parezca** menos [...]*
- Sería** quizá la tímida protesta cultural que hacía la UPR de J. Benítez [...]*
- ...papá balbucearía cosas que quizá él mismo apenas **entendería** bien o [...]*
- ...dentro de mi pobre cabeza; quizá hasta dentro de mi pobre alma.*

3.2.2.3. Panama

3.2.2.3.1. Quizás

Varianta operátoru *Quizás* nemá četný výskyt. V textech bylo nalezeno pouze 28 výskytů v 9 různých dokumentech. Nejčetnější byl opět počet vyhledávek v novelách (18x), tisku (8x) a divadelní tvorbě (2x). Znovu se potvrdilo, že nejčastějším užitím po operátoru pravděpodobnostní modalita je indikativ (14 výskytů). Subjuntiv (10 výskyty), kondicionál (2 výskyty) a adverbiale (2 výskyty) se se svou četností mnohdy střídají. Tento počet je možné názorněji zhlédnout v následující tabulce (100):

(100)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	14
	SUBJUNTIV	-	10
	KONDICIONÁL	-	2
Jako adverbiale	2		

- Quizás nosotros no **ganábamos** los partidos por muchos márgenes pero [...]*
- Quizás **tenga** su familia esperándolo allá, en la madre patria.*
- Era inútil el combate. Quizás, **lograríamos** destruir al enemigo para ser diezmados después por las tropas de Mosquera ya casi a espaldas de la ciudad.*
- Me llamo Juancho y no hay nada de comer. ¡Ah! Quizás algo de ron, si el difunto no se lo aventó todo.*

3.2.2.3.2. quizás

Již z předchozích tabulek je zřejmé, že tento tvar má vyšší počet výskytů, neboť se objevuje uprostřed věty jako vsuvka aj. V korpusu má Panama s touto variantou zastoupení s 59 výskyty v 31 dokumentech. Nejčastější výskyt je tentokrát v dokumentech z tisku (30x), novelách (27x) a divadelní tvorbě (2x). Indikativ je opět nejzastoupenější. Subjuntiv a adverbiale jsou zhruba na stejné úrovni a v tomto případě kondicionál je ten, který má nejnižší počet výskytů v dokumentech z této oblasti Latinské Ameriky. Konkrétní čísla jsou v tabulce (101):

(101)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	2	13
	SUBJUNTIV	0	12
	KONDICIONÁL	0	7
Jako adverbiale		25	

- a. *Las Veraneras o Bougainvilleas **son quizás** una de las plantas arbustivas ornamentales mas cultivadas en Panamá.*
- b. *Cierto, y **quizás fui** el primero.*
- c. *Agrega el amigo que, como empleado, **quizás pudiera** conseguir un "tour" para cualquier empleado del correo de Panamá [...]*
- d. *...la compañía del Ferrocarril de Panamá en donde **quizás podrían** averiguar el paradero de Eugenia y su hija.*
- e. *Y **quizás no**.*

3.2.2.3.3. Quizá

Varianta *Quizá* je druhým příkladem nízké četnosti, stejně jak tomu bylo i ve státě Nikaragua. Četnost dosahuje pouhé 4 výskyty ve 4 dokumentech. Všechny jsou převzaty z textů z tisku. Všechny výskyty operátoru *Quizá* jsou nalezeny s indikativem, proto tedy uvedu pro tuto variantu pouze jeden příklad.

(102)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	4
	SUBJUNTIV	-	0
	KONDICIONÁL	-	0
Jako adverbiale		0	

- a. ***Quizá** los dos **tienen** algo de razón -intervino un tercero-, pero, de todas formas, se debe reconocer que, en términos generales, la Asamblea no es lo que fue, sea por las circunstancias o por lo que ustedes quieran.*

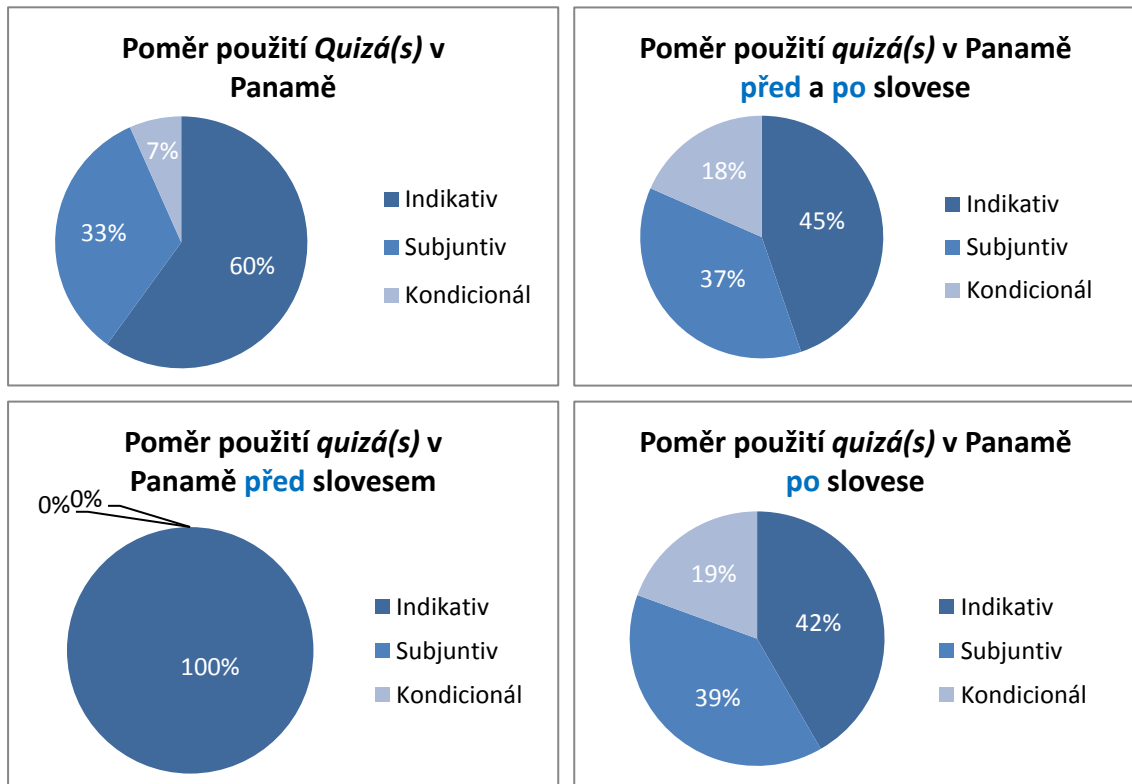
3.2.2.3.4. quizá

Quizás s malým *q* má pouhých 8 výskytů ve 4 dokumentech. Z tohoto počtu vyhledávek se *quizás* objevuje v tématech týkajících se historie (4x), tisku (2x) a povídkách (2x). Přesné číselné vyjádření lze zhlédnout v následující tabulce (103):

(103)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	0	2
	SUBJUNTIV	0	2
	KONDICIONÁL	0	0
Jako adverbiale		4	

- Un manifiesto político a la manera femenina, quizá la única que le era permitida a una mujer en 1906.*
- Hay organizaciones de mujeres ligadas a partidos políticos, entre las cuales la más importante quizá sea la Asociación para la Promoción [...]*
- ...en unos versos sencillos y quizá no perfectos desde un punto de vista estrechamente literario.*

3.2.2.4. Dominikánská republika

3.2.2.4.1. Quizás

Quizás má pro tuto oblast v korpusu 24 výskytů v 15 dokumentech. Nejčastěji se tento výskyt objevuje v dokumentech z tisku (12x), v tématech o umění a kultuře (8x), novelách (2x) a povídkách (2x). Po provedeném výzkumu se *Quizás* v této oblasti Latinské Ameriky objevilo pouze s indikativem a subjuntivem. Nebyl nalezen žádný výskyt použití operátoru s kondicionálem či jako adverbiale.

(104)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	15
	SUBJUNTIV	-	9
	KONDICIONÁL	-	0
Jako adverbiale		0	

- Quizás* ellos **quisieron**, por simple desafío, reivindicar y asumir la broma de un crítico, como ya se había visto en la Historia del Arte, como en el caso del fauvismo, por ejemplo.
- Quizás* **convenga** dejar algunas cargas, hacer alguna actividad deportiva o recreativa sana.

3.2.2.4.2. quizás

Tento tvar v CREA čítá 115 výskytů v 50 dokumentech. V tomto případě jsem zvažovala filtraci o velikosti 2 (každý druhý nalezený případ), tudíž bych se dostala na číslo 58 výskytů v 28 dokumentech. Po zvážení jsem dospěla k tomu, že bude lepší počet výskytů ponechat, abych pracovala s větším vzorkem a aby byly výsledky přesnější. Nejčetněji je *quizás* zaznamenáno v dokumentech z tisku (50x), umění a kultuře (31x), novelách (30x), v tématech o gastronomii (3x) a povídkách (1x). Největší počet nalezeného tvaru *quizás* byl s indikativem a jako adverbiale, velmi zastoupený byl také se subjuntivem, avšak nejmenší četnost byla zaznamenána u kondicionálu.

(105)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	11	25
	SUBJUNTIV	0	28
	KONDICIONÁL	0	2
Jako adverbiale		49	

- Yo, como testigo presencial de esos hechos, soy quizás la persona más calificada para medir la grandeza moral del general Mélido Marte [...]*
- Luis José tiene 16 años, no es rebelde, quizás la ventaja que **ha tenido** es que la comunicación entre nosotros es muy buena y [...]*
- Ahora, como las cosas han cambiado, quizás **vaya** con mi familia", señala uno de los residentes.*
- ...quizás **estaríamos** menos azotados por ratas, cucarachas, mosquitos, y por el enemigo legítimo de nuestra salud: las fumigaciones.*
- Leonard también recibiría una buena paga, quizás la misma bolsa que Mano de Piedra Durán, pero nada concreto hay al respecto.*

3.2.2.4.3. Quizá

CREA má k dispozici 18 výskytů tohoto tvaru v Dominikánské republice v 11 dokumentech. Nejčtenější výskyt *Quizá* na začátku věty je získán z textů z tisku (11x), novel (5x) a povídek (2x). Nejčastější variantou po tomto operátoru je užití indikativu. Subjuntiv, kondicionál a adverbiale jsou aplikovány velmi zřídka. Přehled konkrétních čísel je v nadcházející tabulce (106):

(106)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	-	12
	SUBJUNTIV	-	3
	KONDICIONÁL	-	2
Jako adverbiale		1	

- Quizá **tuvo** miedo de que le llamaran dictador del deporte si nos despojaba de la sede de los Juegos para llevarsela para Guadalajara.*

- b. *Quizá influya en ello lo difícil que resulta obtener información sobre lo que pasa en la isla [...]*
- c. *Quizá todos queríamos un Mercedes Benz, o una cuenta bancaria, o un tanto por ciento para que apoyemos la operación [...]*
- d. *Quizá, pensaba, cada vez más absorto y distraído, sin apenas mirar la cinta abigarrada del paisaje, quizá para ese entonces el país ofrecería otro aspecto, quizá alguna lluvia mágica lo transformaba todo, si no en un paraíso, al menos en un sitio en el que, simplemente, se pudiera vivir.*

3.2.2.4.4. quizá

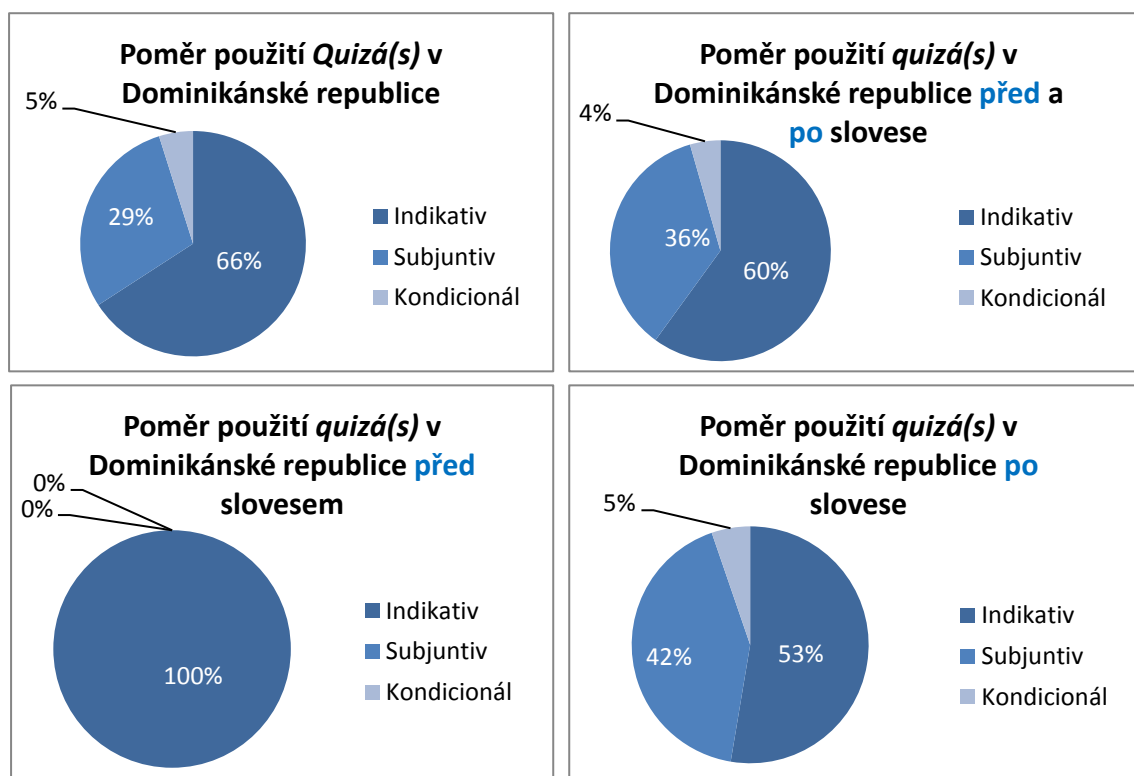
Jako poslední zkoumaný operátor je *quizá* v Dominikánské republice, který v korpusu čítá 38 výskytů ve 13 dokumentech. Z důvodu nízkého počtu, jako u předchozích případů, nebyl žádný filtr aplikován. Tato varianta se v dokumentech z Dominikánské republiky objevila především v novelách (20x), tisku (13), povídkách (3x), *efímero* (1x) a ve vědě a technologiích (1x). Co do četnosti použitého slovesného způsobu nebo jiných podob zastávajících tuto funkci, nejčastějším použitím byl indikativ, poté jako adverbiale, subjuntiv a nakonec kondicionál. Viz číselná tabulka (107):

(107)

Operátor		Před	Po
Se slovesem	INDIKATIV	3	15
	SUBJUNTIV	0	4
	KONDICIONÁL	0	2
Jako adverbiale		14	

- a. *Es quizá, o sin el quizá dependiendo del cristal con que se mire, el más egregio dirigente de masas de los últimos 38 años.*
- b. *Quizá la culpa no fue más que de Julián, quizá habían bebido tanto que nadie, como me dijo Elpidio [...]*
- c. *La motivación que le pone en marcha quizá vaya disminuyendo según pasen los días; prepárese para encontrarla en otra parte.*

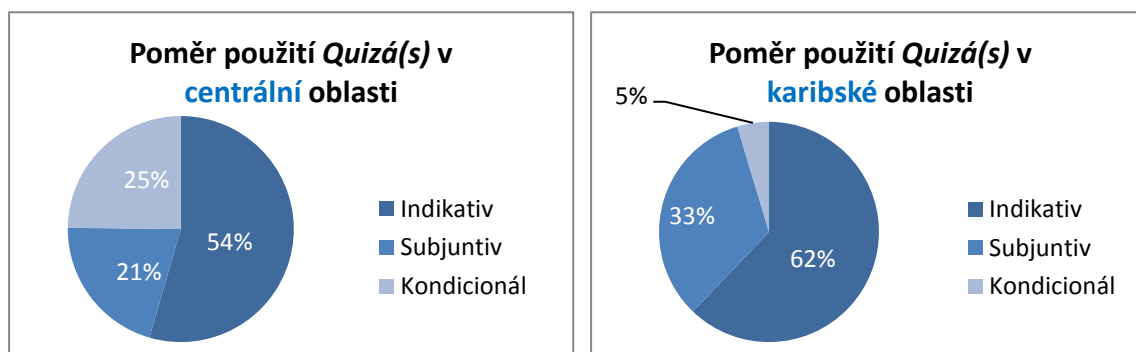
- d. *Quizá, pensaba, cada vez más absorto y distraído, sin apenas mirar la cinta abigarrada del paisaje, quizá para ese entonces el país ofrecería otro aspecto [...]*
- e. *...quizá para ese entonces el país ofrecería otro aspecto, quizá alguna lluvia mágica lo transformaba todo, si no en un paraíso, al menos en un sitio en el que, simplemente, se pudiera vivir.*

3.3. Porovnání výsledků

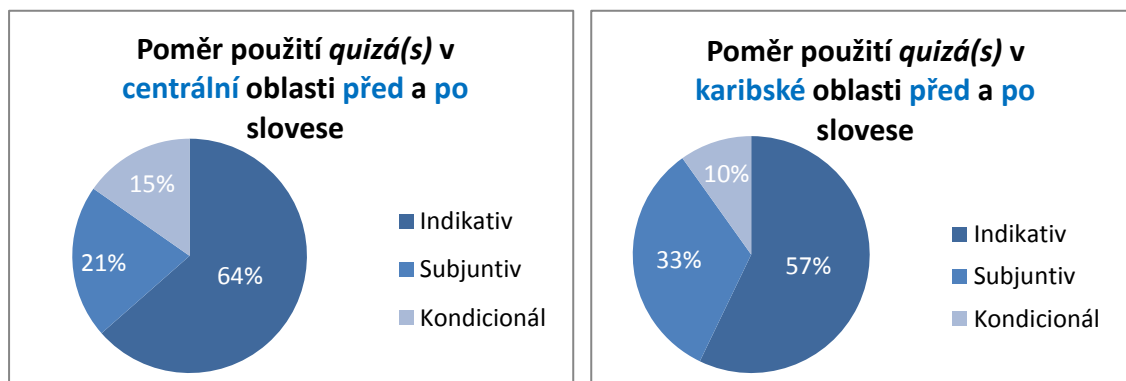
Nyní úplně stejným způsobem uvedu pro porovnání grafy poměru použití *Quizá(s)* nebo *quizá(s)* (součet dohromady, před slovesem a po slovese) v oblasti centrální (součet počtu výskytů v Kostarice a Nikaragui) a v oblasti karibské (součet počtu výskytů na Kubě, v Portoriku, Panamě a Dominikánské republice).

(108) Graf pro porovnání použití *Quizá(s)* se slovesnými způsoby v centrální a karibské oblasti:

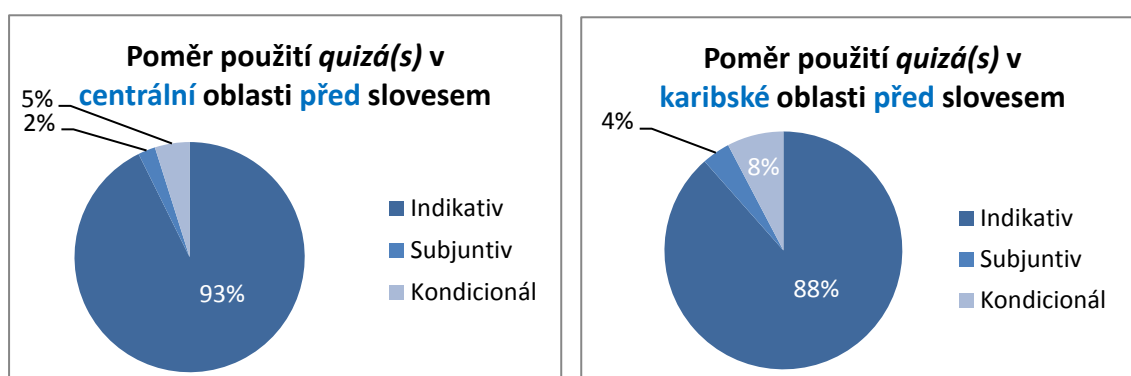
Z těchto grafů (108) lze vyčíst, že použití indikativu po operátoru *Quizá(s)* v centrální oblasti zaujímá 54 % a v karibské oblasti 62 %, což je nejčastější a převažující případ v obou oblastech. Užití subjuntivu je naopak odlišné, neboť v centrální oblasti *Quizá(s)* zaujímá nejméně procent (21 %); v oblasti karibské je aplikování subjuntivu druhým nejčastějším řešením (33 %). Použití kondicionálu u zmiňovaného operátoru je v centrální oblasti na druhém místě s poměrem 25 %; v oblasti karibské je jeho výskyt velmi vzácný (5 %).

(109) Graf pro porovnání použití *quizá(s)* se slovesnými způsoby v centrální a karibské oblasti:

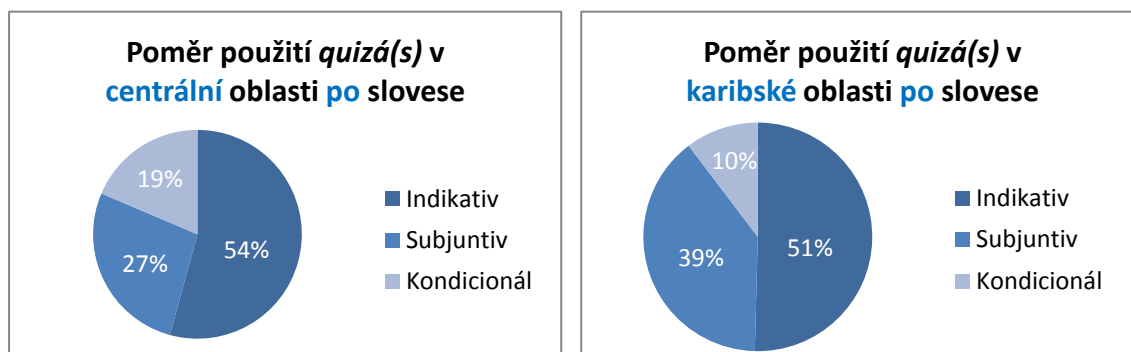
V případě porovnání těchto grafů jsou výsledky celkem srovnatelné. Užití indikativu před operátorem nebo po něm, je nejčastějším řešením v obou oblastech, kde *quizá(s)* s indikativem v centrální oblasti zaujímá 64 % a v karibské oblasti 57 %. Druhou nejčastější variantou je užití subjuntivu s počtem 21 % v oblasti centrální a s 33 % v oblasti karibské. Posledním a nejméně častým řešením je aplikování kondicionálu v centrální oblasti 15 % a v oblasti karibské (10 %).

(110) Graf pro porovnání použití *quizá(s)* v pozici před slovesem v centrální a karibské oblasti:

Z grafů poměru použití *quizá(s)* před slovesem u jednotlivých států je zjevné, že aplikování indikativu je převažující možností v centrální oblasti s poměrem 93 % a v oblasti karibské s 88 %. Užití kondicionálu před *quizá(s)* bylo jen o něco málo četnější nežli subjuntiv, a to s 5 % v centrální oblasti a s 8 % v karibské oblasti. Téměř bezvýznamný výskyt má užití subjuntivu 2 % v oblasti centrální a 4 % v oblasti karibské. V některých zemích (v Kostarice, Panamě a Dominikánské republice) měl tento slovesný způsob nulový výskyt, stejně tak jako kondicionál.

(111) Graf pro porovnání použití *quizá(s)* v pozici za slovesem v centrální a karibské oblasti:

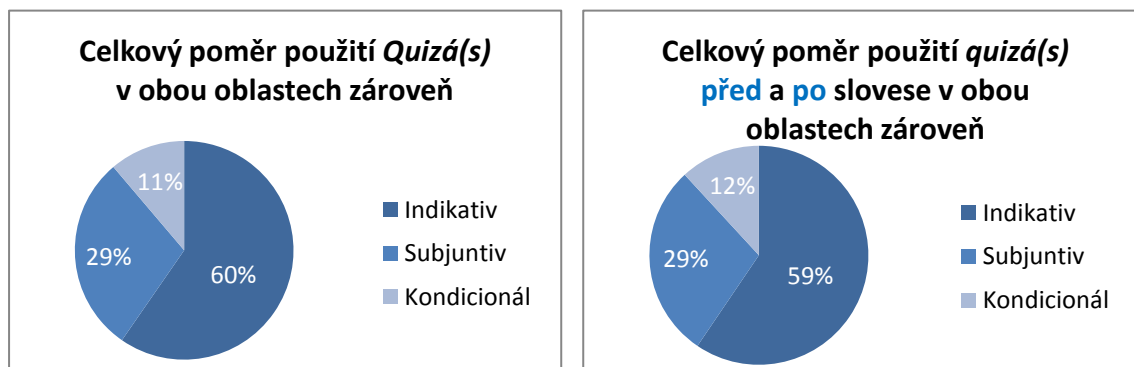

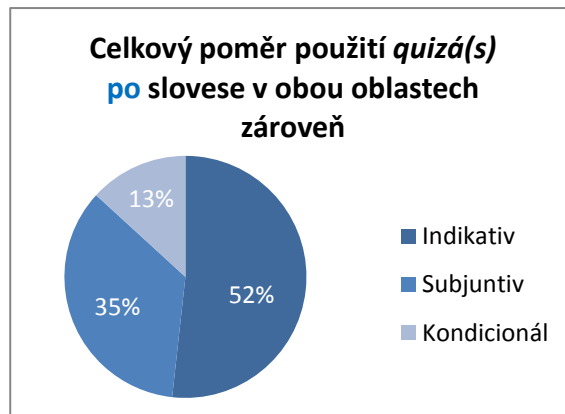
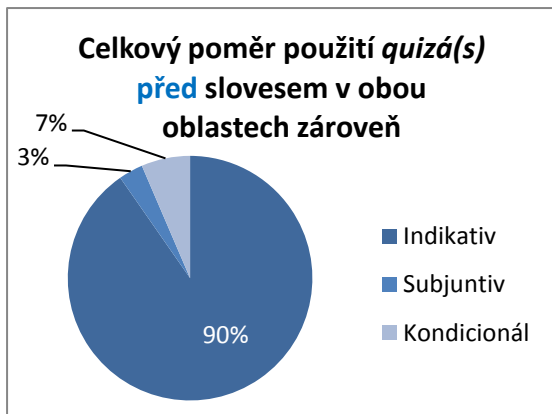
Tyto grafy opět poukazují na četné užití indikativu po operátoru *quizá(s)*, které je v obou oblastech v podstatě vyrovnané: centrální oblast 54 %, karibská oblast 51 %. Druhou nejaplikovanější formou je subjuntiv, který se v tomto případě při rozdělení do oblastí částečně procentuálně mění: centrální oblast je zde zastoupena 27 % a oblast karibská 39 %. Kondicionál se objevoval v 19 % výskytů v oblasti centrální a v 10 % výskytů v oblasti karibské.

Do následujících posledních čtyř grafů jsem shrnula všechny nalezené výskyty a vytvořila tak nejuniverzálnější vzorek pro vyvození potřebných závěrů. Je třeba zmínit, že graf zahrnující slovesné způsoby před slovesem a za ním je velmi zkreslující. Proto bylo nejvhodnější vytvořit graf pro každý případ zvlášť.

Nejsnadnější pro porovnání je graf s variantou *Quizá(s)* začínající na velké písmeno. U ostatních variant bylo třeba brát v úvahu postavení slovesa před operátorem či za ním, díky němuž bylo možné dospět k odlišným výsledkům. Výsledky se vzájemně téměř vyrovnávají. Výjimku tvoří případ, kdy se sloveso objevuje před variantou *quizá(s)*. Tam převažuje užití indikativu v 90 % případech. V ostatních situacích je užívání indikativu v rozmezí 52 % až 60 %. Druhým nejčastějším případem je použití subjuntivu v rozmezí 29 % až 35 %, přičemž výjimku tvoří opět varianta *quizá(s)* před slovesem, kde je subjuntiv zastoupen pouze 3 %. V poslední řadě je třeba se zmínit o zastoupení kondicionálu po operátoru nebo před ním. Jeho podíl je poměrně stejný v rámci různých variant induktoru, a to v rozmezí 7 % až 13 %.

(112) Graf pro porovnání použití *Quizá(s)* a *quizá(s)* se slovesnými způsoby v obou oblastech zároveň:

4. ZÁVĚR

Užití indikativu nebo subjuntivu po operátorech pravděpodobnostní modality je v současné španělštině velice rozšířené téma. V poslední době objevují nové skutečnosti, které jsou zajímavé jak v teoretické rovině pro lingvisty, tak v rovině aplikace pro studenty a učitele ELE. Používání subjuntivu či indikativu s operátorem *quizás* vykazuje rostoucí tendenci k benevolenci při užívání jednoho z těchto slovesných způsobů. Z vlastní zkušenosti vím, že učitelé na středních či jazykových školách často seznamují studenty s faktem, že pokud se ve větě objevuje operátor *quizás*, *tal vez*, *posiblemente*, *probablemente* nebo i mnohé další výrazy tohoto typu, užívá se tvar slovesa v jednom ze šesti slovesných časů subjuntivu (*Presente de subjuntivo*, *Pretérito perfecto de subjuntivo*, *Pretérito imperfecto de subjuntivo*, *Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo*, *Futuro simple de subjuntivo* a *Futuro compuesto de subjuntivo*), přičemž neupozorní na to, že realita může být jiná a že lze tyto výrazy aplikovat i s indikativem. Španělské gramatiky jsou v této problematice výrazně důkladnější, neboť již od začátku studenta obeznamují o zmiňovaném jevu.

Úkolem této bakalářské práce je pomocí statistické analýzy zachytit skutečný stav používání subjuntivu či indikativu. Proto jsem se rozhodla obecně seznámit s oběma slovesnými způsoby (indikativem a subjuntivem), se slovesnými časy, jejich odpovídajícími formami a pravidly užití. U každého z nich je pro srozumitelnější výklad uveden jeden nebo více příkladů, které jsou buď převzaly z použité literatury, nebo citované na základě vlastních jazykových znalostí.

Nicméně stěžejní částí této kvalifikační práce je výzkumná část, která je realizována pomocí korpusu CREA. Z textů (psaných a mluvených) shromážděných v tomto systému je věnována pozornost pouze vzorku textů z oblasti centrální a karibské. Pracovala jsem s variantami operátoru *Quizás*, *quizás*, *Quizá* a *quizá*, přičemž tvar s velkým písmenem je vyhledáván ve všech dostupných dokumentech na začátku vět a tvar *quizás* s malým písmenem uprostřed vět nebo souvětí (s ohledem na pozici *quizás* před slovesem nebo po něm).

Z analýzy vzorku textů z CREA, v obou oblastech zároveň a s různými variantami *quizás*, byly zjištěny následující skutečnosti:

1. Po tvaru **Quizá(s)** se nejvíce aplikuje indikativ s poměrem 60 %, poté subjuntiv s 29 % a následně i kondicionál, který zaujímá 11 % výskytů v textech z těchto dvou oblastí.
2. Před operátorem **quizá(s)** jednoznačně převažuje užití indikativu (90 %), na druhém místě je kondicionál (7 %) a nejmenší zastoupení má subjuntiv (3 %).
3. Po operátoru **quizá(s)** opět převládá indikativ, avšak tentokrát s 52 %, subjuntiv s 35 % a kondicionál se 13 %.

V průběhu realizace výzkumu vyvstaly další důležité skutečnosti ve fázi důkladného pročení a syntaktické analýzy každého výskytu, které byly pro další bádání zásadní. Jedná se o určení funkce operátoru ve větě, díky čemuž se počty výskytů zúžují a nemohou být připočítány do výsledných grafů. V některých výskytech *quizás* determinuje celou výpověď, buď jako element oddělený od věty nebo před souvětím; a také konkrétní syntagma, buď slovesné či neslovesné. Pro výzkum byly použity pouze příklady, kdy *quizás* determinuje slovesné syntagma a objevuje se s indikativem, subjuntivem nebo kondicionálem. V ostatních případech musely být výskyty z výzkumu vyloučeny, neboť takové příklady nebyly předmětem zkoumání.

Pro ilustraci uvedu příklady, ve kterých *quizás* determinuje slovesné syntagma, na jehož základě mohl být výzkum realizován. Cituji příklady z korpusu, kde se indikativ, subjuntiv a kondicionál objevují buď před operátorem *quizás* nebo za ním:

- a. *Pero ella, a los treinta y cuatro, es quizás más hermosa aún.*
- b. *...y Paulo Wanchope, quizás sirve para rescatar la esperanza.*
- c. ***Hubiera querido** verlo quizás.*
- d. *Si las retuerzo, quizás **tengan** gotas de agua para aliviar mis labios [...]*
- e. *...vendrían con sus familias, y **llegarían** a ser quizá cien mil nicas, sin que [...]*
- f. *...que hoy le servían pero que mañana quizás **tiraría** al suelo [...]*

Závěrem bych chtěla říct, že získané procentuální výsledky považuji za velmi pozoruhodné, neboť v podstatě popírají pravidla používaná v materiálech ELE. V rovině teoretické pak můžeme učinit ten závěr, že pravidla se během vývoje jazyka mění a v tomto případě záleží pouze na mluvčím, jaký slovesný způsob použije v dané výpovědi, neboť tím poukazuje na jistotu nebo pochybení v dané situaci.

CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

Como asunto de mi tesis he elegido el tema de la gramática española bajo el título *Uso del subjuntivo/indicativo después de los operadores modales de probabilidad en el español latinoamericano (zona central, mexicana y caribeña)* debido a mi interés por el español mexicano, puesto que hace años viví por un cierto tiempo en México y fue allí donde aprendí el castellano.

El uso del indicativo o subjuntivo después de los operadores modales de probabilidad es un tema bastante amplio en el español actual, ya que recientemente se han asomado realidades nuevas que son interesantes tanto para los lingüistas en plano teórico, como en el plano de aplicación para los estudiantes y los profesores del ELE. El uso del subjuntivo o indicativo acusa una tendencia creciente para la benevolencia con el empleo de uno de los tiempos modales. Con la experiencia propia, sé que los profesores en los bachilleratos y las escuelas de idiomas frecuentemente dan a conocer a los estudiantes el hecho de que cuando en una oración aparece algún operador como *quizás, tal vez, posiblemente, probablemente* o también muchas expresiones más de este tipo, se usa la forma del verbo en uno de los seis tiempos verbales del subjuntivo (*Presente de subjuntivo, Pretérito perfecto de subjuntivo, Pretérito imperfecto de subjuntivo, Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo, Futuro simple de subjuntivo y Futuro compuesto de subjuntivo*), a lo cual no advierten que la realidad puede ser distinta y que estos vocablos tienen la posibilidad de ser aplicados también con el indicativo. No obstante, no es la única solución, ya que durante las investigaciones he averiguado que el condicional es también frecuentemente utilizado después de los operadores de probabilidad. Cabe mencionar que las gramáticas españolas que explican esta problemática son más precisas, porque desde su principio familiarizan al estudiante a dicho fenómeno.

El objetivo de mi tesis ha sido verificar, mediante el corpus CREA de la Real Academia Española, la frecuencia y la verdadera situación del uso del indicativo o subjuntivo con el operador *quizás* en sus cuatro variantes (*Quizás, quizás, Quizá, quizá*) enfocándome a la zona central (Costa Rica, Nicaragua) y caribeña (Cuba, Puerto Rico, Panamá y República Dominicana). Debido a la gran abundancia de casos y muestras de textos en el corpus, al final tuve que eliminar la zona mexicana (México, Sudoeste de Estados Unidos, Guatemala, Honduras y El Salvador) de la investigación.

Originalmente debía trabajar con más operadores como *tal vez*, *posiblemente*, *probablemente*, no obstante, por la misma razón tuve que adaptar el trabajo a un operador concreto – *quizás* – debido a la gran cantidad de variantes que se habían manifestado durante el desarrollo de la investigación.

La tesis está estructurada en cuatro capítulos principales (introducción, parte teórica, parte de investigación, conclusión), en doce subcapítulos y otros apartados. El sumario completo con el número de páginas se puede encontrar en la página 7.

En la introducción presento el tema de mi tesis, la hipótesis principal y objetivos, los recursos de literatura técnica utilizada y el desarrollo de la elaboración y estructura general. La otra división de mi trabajo es la distribución en la parte teórica y la parte de investigaciones.

La parte teórica se ocupa de la gramática en general. Ofrece el uso de los modos verbales – indicativo y subjuntivo, donde también presento formas particulares de tiempos verbales y algunos ejemplos de ellos. En el siguiente subcapítulo, menciono los adverbios y su clasificación con la incorporación de los operadores modales de probabilidad. La parte fundamental es el subcapítulo de los términos *operador* y *conector*, en el cual se explica la diferencia de estos dos términos aparentemente idénticos. El subcapítulo sucesivo presenta un enfoque de los operadores modales de probabilidad, posibilidad y duda. Más adelante, indico la función del operador *quizás*, que es la base para la elaboración correcta de las investigaciones. Nos hallamos frente a la dominación del operador, el cual puede influir en el enunciado y otros. A continuación, presento un subcapítulo más corto que habla de lo que más nos interesa, y es el uso del indicativo o subjuntivo después de los operadores modales de probabilidad, donde está claramente expuesto que, después del operador modal de probabilidad, se pueden aplicar ambos tiempos modales puesto que no cambia el enunciado desde el punto de vista semántico. La aplicación del modo subjuntivo le da puramente a una frase, una connotación de incertidumbre. El penúltimo subcapítulo aclara la problemática de la modalidad y la división de aquélla, y por último, en la parte teórica de este trabajo, hay una introducción para un mejor conocimiento del corpus y de sus principios.

La elaboración de la parte teórica de la tesis, la empecé progresivamente, coleccionando literatura técnica, artículos especializados y buscando recursos de internet verídicos que podían ser útiles para el desarrollo de este trabajo. Como base, me han

servido principalmente las gramáticas españolas de diferentes autores. Existen dos excepciones escritas en checo: *Moderní gramatika španělštiny* y *Fiesta*. Otras fuentes informativas las he conseguido de artículos especializados obtenidos en el portal *Dialnet*. He utilizado menor número posible de datos provenientes de internet, sin embargo, en gran parte me ha servido para la realización de las investigaciones. El índice completo de los recursos literarios y de internet están disponibles en este trabajo en las páginas 69 y 70.

La parte de investigaciones está orientada – como ya se había dicho – al operador *quizás*. Antes de la misma búsqueda, presento el procedimiento durante la investigación con ayuda de las páginas escaneadas de la RAE. La investigación está dividida en la zona central y caribeña. En cada una de ellas está citado detalladamente el respectivo país con los resultados numéricos y gráficos correspondientes, los cuales sirven para un concepto más comprensible del uso del indicativo, subjuntivo o bien del condicional. El último subcapítulo en esta parte práctica es el resumen y la comparación de datos comprobados en cada una de las zonas mencionadas y en las dos simultáneamente. El texto está, nuevamente, complementado con gráficos.

En la conclusión he recapitulado la gramática más importante y planteada en esta tesis, los conocimientos y resultados a los cuales he llegado durante el desarrollo de la labor.

Volviendo al tema de las investigaciones, del análisis de las muestras de los textos del CREA, simultáneamente en ambas zonas y con diferentes variantes del *quizás*, han sido verificadas las siguientes realidades:

1. Después de la forma **Quizá(s)** lo que más se aplica es el indicativo con un 60 %, luego el subjuntivo con el 29 % y sucesivamente el condicional, el que ocupa el 11 % de los casos encontrados en los textos de las dos zonas.
2. Delante del operador **quizá(s)** evidentemente predomina el uso del indicativo (90 %), en segundo lugar está el condicional (7 %) y la representación mínima lo tiene el subjuntivo (3 %).
3. Después del operador **quizá(s)**, predomina nuevamente el indicativo, esta vez con un porcentaje menor correspondiente al 52 %, el subjuntivo con 35 % y el condicional con 13 %.

Durante la realización de la investigación han surgido algunos hechos importantes en la fase de lectura precisa y análisis sintáctico de cada caso encontrado, los cuales

han sido esenciales para su sucesiva investigación. Se ha tratado de la función del operador en la oración, que gracias a esto, los casos encontrados se habían reducido y no se pudieron añadir a los gráficos resultantes. En algunos casos el operador *quizás* determinaba todo el enunciado, ya sea como el elemento separado de la oración o delante de la oración compuesta; y también determinaba sintagma verbal o no verbal. Para mis investigaciones he podido utilizar solamente los ejemplos, donde *quizás* determinaba el sintagma verbal, sea con indicativo, subjuntivo o condicional. En los demás ejemplos, los casos tuvieron que ser eliminados, puesto que éstos no formaban parte de la investigación.

A continuación, a modo de ejemplo, cito oraciones en los que *quizás* determinaba un sintagma verbal. Enuncio ejemplos del corpus, donde el indicativo, el subjuntivo y el condicional aparecen, o bien, delante del operador *quizás*, o bien después de él:

- a. *Pero ella, a los treinta y cuatro, es quizás más hermosa aún.*
- b. *...y Paulo Wanchope, quizás **sirve** para rescatar la esperanza.*
- c. ***Hubiera querido** verlo quizás.*
- d. *Si las retuerzo, quizás **tengan** gotas de agua para aliviar mis labios [...]*
- e. *...vendrían con sus familias, y **llegarían** a ser quizá cien mil nicas, sin que [...]*
- f. *...que hoy le servían pero que mañana quizás **tiraría** al suelo [...]*

Para concluir esta tesis, me gustaría decir que los resultados porcentuales obtenidos, los considero curiosos, puesto que básicamente niegan las reglas utilizadas en los materiales del ELE. En el plano teórico podemos dar la conclusión que las reglas de una lengua se cambian durante su evolución y en este caso depende únicamente del hablante, qué modo verbal usará en un determinado enunciado, ya que con ello señalará su certidumbre o incertidumbre en dadas ocasiones.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CORDE	Corpus Diacrónico del Español
CREA	Corpus de Referencia del Español Actual
ČNK	Český národní korpus
ELE	Español como Lengua Extranjera
RAE	Real Academia Española
Ind.	indikativ
N	nomen
Os.	osoba
Pl.	plurál
Préz.	présent
SSJČ	Spisovný slovník jazyka českého

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Literatura:

ALARCOS LLORACH, Emilio, *Gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa 1999.

ARCE CASTILLO, Ángela, “Los conectores pragmáticos como índices de modalidad en español actual“, *E.L.U.A.*, 12, 1998, s. 9 – 23.

AUROVÁ, Miroslava, *Přednášky a semináře předmětu Španělská lexikologie a sémantika*, JU akademický rok 2010 – 11.

BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana, *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999.

BOSQUE, Ignacio a DEMONTE, Violeta, *Gramática descriptiva de la lengua española*, Tomo 2, Madrid 1999.

CARRETERO, Marta, “Una propuesta de tipología de la modalidad: la aceptación como categoría modal“, *DICENDA. Cuadernos de Filología Hispánica*, 10, 1991 – 92, s. 41 – 61.

FERNÁNDEZ J., SILES J., FENTE R., *Curso intensivo del español*, Madrid 1990.

FUENTES RODRÍGUEZ, Catalina, “Operador/conector, un criterio para la sintaxis discursiva“, *RILCE*, 19, 2003, 1, s. 61 – 85.

GILI GAYA, Samuel, *Curso superior de sintaxis española*, Barcelona 2000.

GÓMEZ TORREGO, Leonardo, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998.

KRÁLOVÁ, Jana; KRBCOVÁ, Milada; DEKANOVÁ, Alena; CHACÓL GIL, Pablo; *¿Fiesta!* 1, Plzeň 2000.

MARTÍ SÁNCHEZ, Manuel, *Construcción e interpretación de discursos y enunciados: Los marcadores*, Madrid 2003.

RAE, *Nueva gramática de la lengua española, MANUAL*, España 2010.

ŠTÍCHA, František, „Kritéria gramatičnosti“, *Slovo a slovesnost*, 62, 2001, 3, s. 161 – 175.

UHLÍŘOVÁ, Ludmila, „Gramatika v korpusu, korpus v gramatice: příspěvek k diskusi o vyhledávání gramatické informace v korpusech“, *Slovo a slovesnost*, 65, 2004, 1, s. 16 – 23.

ZAVADIL, Bohumil a ČERMÁK, Petr, *Sintaxis del español actual*, Karolinum 2008.

Internetové zdroje:

Český národní korpus, <http://ucnk.ff.cuni.cz/> [27/02/2011].

RAE, <http://www.rae.es/> [leden – duben 2011].

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Příklady vět s *quizás* v Kostarice (RAE)

Příloha č. 2 – Operátor *quizás* v kontextu (RAE)

Příloha č. 1

Nš	CONCORDANCIA	AÑO	AUTOR
1	na de Lajas de Salitrillo, desde hace 22 años, es quizás una de las más representativas en calidad y se	2004	PRENSA
2	Hernán Medford, Rolando Fonseca y Paulo Manchope, quizás sirve para rescatar la esperanza. Como equipo,	2000	PRENSA
3	es ellos serían los más perjudicados (los únicos, quizás) por el deterioro ambiental. El 12 de octubre	2000	PRENSA
4	do conclusiones para hacer aquí las cosas bien, y quizás nosotros, al año y medio, estemos haciendo un	1997	PRENSA
5	an teorizado que entre los hombres prehistóricos, quizás los únicos eyaculadores que sobrevivían eran l	1997	PRENSA
6	s, un cambista de dinero. Añadió que lo único que quizás favorezca al Presidente electo es "que va en l	1997	PRENSA
7	dito, en términos de "globalización", son las que quizás están más capacitadas para hacer frente a esta	1996	PRENSA
8	r su reacción. El cardenal Miguel Obando y Bravo, quizás la figura más querida, admirada, temida por un	1996	PRENSA
9	medad reinante en el complejo de State Mountain: "quizás la griega estuviera más afectada -dijo a EFE-,	1996	PRENSA
10	uso el médico, decían que se debía a mi soledad y quizás al estrés, pero yo continuaba diciéndoles que	2002	PRENSA
11	fronteras genéricas tradicionales, se evidencia, quizás, con mayor claridad en uno de sus últimos text	2002	PRENSA
12	visión de mundo mucho más amplia, son más osados, quizás sea la influencia que tiene en ellos el vivir	2002	PRENSA
13	i entender una idea que Popper realmente explote, quizás porque se exponría a la acusación de inductiv	2002	PRENSA
14	estión de vida o muerte para la especie humana y, quizás, para toda forma de vida sobre la tierra. Hoy	2002	PRENSA
15	enfaticar unilateralmente el aspecto existencial quizás movido por su polémica justa, por lo demás con	2001	PRENSA
16	a de la Red O Globo o de la Red Manchete se asume quizás como más poderosas que las campañas de alfabet	2001	PRENSA
17	to único a cada uno de sus cuadros. Su estilo, es quizás, una de las más interesantes del medio naciona	2004	PRENSA
18	ional, Curia Metropolitana y Museo Nacional. Pero quizás uno de los puntos que más nos interesan de Rud	2004	PRENSA
19	guna otra. Ahora sigue trabajando. Por otra parte quizás el ILC no sea tan malo, y como están las cosas	2004	PRENSA
20	Isabel Carvajal, la una de las primeras mujeres, quizás la primera que no solo vino a ilustrar las let	---	ORAL
21	oque, ¿verdad? Los hijos como que son más vivos, quizás menos inocentes que nosotros. Se dejan engañar	---	ORAL
22	to y además instalar un primer equipo automático, quizás el primero que se instaló en una empresa, en u	---	ORAL
23	cuanimidad y una gran seguridad en uno mismo. Esa quizás es la vía por la cual el irrespeto en cosas me	---	ORAL
24	de los pasajeros gritaron, otros estaban pálidos, quizás yo era uno de los que estaba pálido y callado	---	ORAL
25	e respetía era el el de estar en una isla, un poco quizás influido por la lectura de Robinson Crusoe, qu	---	ORAL

Ir arriba Pantalla: 1 de 4. Siguiente 1 2 3 4 Ver párrafos

Pantalla: 1 de 1.

Párrafo nº 18.

Costa Rica proveniente de los Estados Unidos en 1873 y tuvo su taller en San José y Cartago. Estuvo asociado con otros artistas fotógrafos, entre ellos los Hnos. Paynter. Viajero incansable logró fotografiar la gran mayoría del territorio nacional, personajes y acontecimientos de la época y durante los cuarenta y cuatro años que permaneció en el país, fue el fotógrafo oficial de miles de costarricenses de todos los estratos sociales y provincias, y en general la vida y costumbres de la Costa Rica de la época, así como los cambios urbanos y sociales que se gestaron, dejando una invaluable memoria gráfica para los costarricenses. Sus archivos, hoy desaparecidos, al igual que el de los hermanos Paynter, son una parte importante de la memoria gráfica colectiva de la Costa Rica de la época. Hoy muchas de sus imágenes se conservan en archivos familiares, privados, y algunas instituciones como el Archivo Nacional, Curia Metropolitana y Museo Nacional. Pero **quizás** uno de los puntos que más nos interesan de Rudd, es que fue el maestro de los que podemos llamar los primeros fotógrafos costarricenses, entre ellos: Fernando Zamora y Manuel Gómez Miralles, quienes trabajaron como sus asistentes desde aproximadamente 1905. Zamora editó en 1909 un Album de Vistas de Costa Rica, lujosamente editado, donde 100 fotografías de diferentes lugares del país, paisajes, fotografía urbana y otros reflejaban su trabajo de años. Su obra se reconoce particularmente por la intervención y el retoque que realizaba a sus fotografías y retratos.

Manuel Gómez Miralles nació en España en 1876. En 1884, cuando contaba con ocho años de edad se trasladó a Costa Rica junto con sus padres Francisco Gómez, arquitecto y Ester Miralles, maestra. Discipulo de H. N. Rudd, realizará su trabajo por un periodo de más de 50 años, durante los cuales dejará uno de los más importantes testimonios gráficos con

AÑO: 2004
AUTOR: PRENSA
TÍTULO: Art Studio Magazine, nº 6, 02-03/2004 : Manuel Gómez Miralles:
PAÍS: COSTA RICA
TEMA: 04.Fotografía
PUBLICACIÓN: Costa Rica (San José), 2004

Ir arriba Pantalla: 1 de 1.

Nueva consulta: **CREA** **CORDE** **Nómina de autores y obras** **Ayuda.**